Richtinggevende uitspraken Buitengewoon Buitengebied

Inhoudsopgave

3 Status
4 Naar een visie voor een buitengewoon buitengebied
5 Het spoorboekje
6 De kernwaarden
8 Richtinggevende uitspraken

10 1 Natuur en landschap
10 1.1 Dilemma's
11 1.2 Richtinggevende uitspraken

17 2 Landbouw
17 2.1 Dilemma's
18 2.2 Richtinggevende uitspraken

21 3 Toerisme en recreatie
21 3.1 Dilemma's
21 3.2 Richtinggevende uitspraken

24 4 Wonen
24 4.1 Dilemma's
25 4.2 Richtinggevende uitspraken

27 Bijlagen

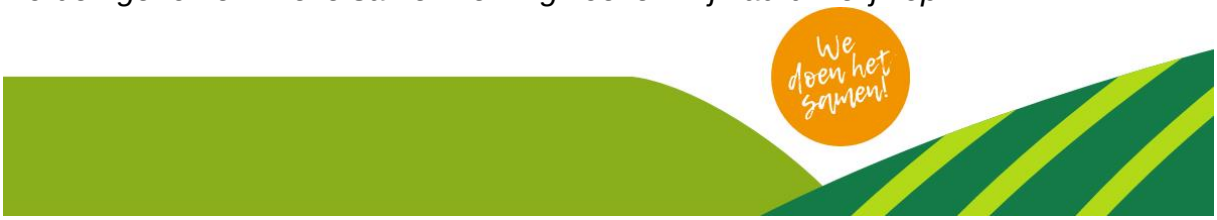
Status:

Dit is een document met richtinggevende uitspraken voor ons Buitengewoon Buitengebied. Het document is mede aan de hand van het brede gesprek met de samenleving tot stand gekomen. De richtinggevende uitspraken worden door de gemeenteraad vastgelegd in een Manifest.

De uitspraken geven de richting aan die wij voor ons Buitengewoon Buitengebied neerleggen in de Omgevingsvisie

De richtinggevende uitspraken hebben de juridische status van beleidsuitspraken. De doorvertaling vindt plaats in de Omgevingsvisie (beleid) en aansluitend in het Omgevingsplan (juridisch instrumentarium).

Het is van belang om te beseffen dat de diverse opgaven vaak niet (alleen) een verantwoordelijkheid en taak zijn van de gemeente. De nadruk in dit document ligt op datgene dat we als gemeente zelf kunnen doen, maar sommige vraagstukken zijn complex en kunnen alleen in samenwerking met andere partijen succesvol ter hand worden genomen. Deze samenwerking zoeken wij nadrukkelijk op.

Naar een visie voor het Buitengewoon Buitengebied

Eijsden-Margraten: 15 kernen in een groots en mooi buitengebied. Een buitengebied, met een afwisselend landschap van Maas, Heuvelland tot plateau, maar ook met veel monumenten zoals kastelen, molens en de Amerikaanse begraafplaats te Margraten. Een buitengebied waarin ook veel bedrijvigheid plaatsvindt.

Eijsden-Margraten kent een groot aantal agrarische bedrijven, maar het buitengebied biedt ook voor bezoekers een fijne plek om te vertoeven. De kernen hebben elk hun tradities en een rijk verenigingsleven.

Toch staat dit buitengebied door allerlei ontwikkelingen steeds meer onder druk. Denk aan de toename van het toerisme en recreatie, de aantasting van het landschap, door ruimtelijke ontwikkelingen zoals schaalvergroting in de landbouw, maar ook door duurzame energieopwekking. Denk ook bijvoorbeeld aan leegstand van erfgoed. Daarnaast zien we dat de biodiversiteit afnemen. Het beleid zoals dit nu is verwoord in beleidsstukken en bestemmingsplannen, geeft geen of onvoldoende antwoord hoe wij richting toekomst op een goede manier met dit buitengewoon buitengebied moeten omgaan.

De vraag die voorligt, is hoe wij dit buitengewone buitengebied, dat de gemeente kenmerkt, ook richting toekomst buitengewoon kunnen houden, zodat het voor inwoner, ondernemer en bezoeker goed toeven is en blijft.

De gemeenteraad van Eijsden-Margraten heeft aangegeven dat het realiseren van een gezonde, duurzame balans tussen landschappelijke en economische waarden in het buitengebied met ruimte voor toerisme, recreatie en ontwikkeling van de agrarische sector, een thema is waar wij allen zoekende in zijn hoe hieraan op verantwoorde wijze invulling te geven. De economische ontwikkeling, met name in de agrarische sector, zal hier een belangrijke rol spelen. Hier dient voldoende ruimte voor te blijven zodat het goed onderhouden landschap voor de toekomst ook behouden blijft.
De gemeenteraad wenst een duidelijke visie op het buitengebied, waarin met respect voor de kwaliteiten van het landschap, ruimte blijft voor ontwikkeling; een visie die in samenspraak met de samenleving wordt opgesteld.

Het spoorboekje

Er is een proces opgestart om te komen tot een visie voor het buitengebied. Dit spoorboekje is in onderstaande infographic weergegeven:

Stap 1: In gesprek met de samenleving: Wat vindt u belangrijk voor ons buitengebied
Stap 2: Welke waarden vinden wij samen heel belangrijk
Stap 3: De belangrijkste waarden zijn bekend. We zien mogelijkheden en dilemma's. Deze vragen om een keuze. Wat zouden we wel en niet moeten doen en op welke plek
Stap 4: De keuzes en daarmee de uitgangspunten (richtinggevende uitspraken) noteren we in een Manifest. Hierin staat in welke richting zich het buitengebied kan ontwikkelen en welke kansen waargemaakt kunnen worden. Ook is aandacht voor ontwikkelingen die we niet meer volgen of willen afremmen
Stap 5: Over de uitgangspunten gaan we met de samenleving in gesprek.

De resultaten zijn de onderlegger voor onze visie op het buitengebied. Deze resultaten leggen wij neer in de op te stellen omgevingsvisie.

De stappen 1 tot en met 4 zijn doorlopen en afgerond. In stap 5 zijn sessies gehouden met stake- en shareholders en met raadsleden. Eenieder heeft daarbij aanvullingen/ opmerkingen kunnen inbrengen. In bijlage I is het resultaat hiervan thematisch weergegeven.

De oogst van deze sessies heeft geleid tot dit aangepaste document. Niet alle gemaakte opmerkingen komen expliciet terug in het aangepaste document. Dat betekent niet dat deze geen aandacht hebben. Het betreft zaken die buiten het directe bereik of detailniveau van dit document vallen.

Dit document ligt vanaf 8 oktober tot en met 4 november 2020 ter inzage. Tijdens deze periode kunnen zienswijzen worden ingebracht. Deze worden meegenomen bij het manifest/ richtinggevende uitspraken die in december a.s. aan de Raad ter vaststelling worden voorgelegd.

De kernwaarden

Met de eerste stappen om te komen tot deze visie is gestart eind 2018. Wat vindt de samenleving belangrijk in het buitengebied. Veel sessies met bewoners, belangstellenden, belanghebbenden en deskundigen zijn georganiseerd om hierop antwoord te geven. Gezamenlijk is vastgesteld welke waarden wij belangrijk vinden voor ons buitengebied.

Deze “kernwaarden” zijn dan ons vertrekpunt. Wij handelen vanuit deze waarden maar houden uiteraard ook rekening met trends en ontwikkelingen die er spelen. Deze waarden zijn tot stand gekomen door inbreng van velen. Op 28 mei 2019 heeft de raad de navolgende waarden vastgesteld:

Lijn 50 kernwaarden

De gemeenten Eijsden-Margraten is net als de gemeenten Gulpen-Wittem en Vaals een Cittaslow gemeente. De raden van deze gemeenten hebben samen op 17 april 2019 hun belangrijkste waarden vastgesteld. Deze waarden zijn:

Authenticiteit

Het authentieke landschap (Heuvelland, ongerept vol met stiltegebieden) is een verbindende factor van de drie gemeenten en is daarnaast kenmerkend voor de bekendheid van de regio naar buiten toe. Verder kenmerken de gemeenten zich vanuit een gevoel van harmonie, ze geven het heden betekenis vanuit het verleden.

Unieke ligging:
De Lijn-50 gemeenten hebben een unieke ligging waarin ze een verbinding vormen tussen Duitsland (Aachen) en België (Luik). Daarnaast liggen ze naast grote steden als Maastricht en Heerlen. Deze unieke ligging biedt veel kansen voor de drie gemeenten (Groene hart 'Groene Long').

Gastvriendelijk
Het toerisme, de horeca maar ook de gemeentelijke dienstverlening kenmerken zich door gastvriendelijkheid. De gast dan wel de burger staat altijd centraal. Aandacht voor elkaar: Ook dit is kenmerkend in de hechte gemeenschappen vol vitale kernen.

Aandacht voor elkaar
Ook dit is kenmerkend in de hechte gemeenschappen vol vitale kernen. In deze kernen heerst een groot samenhorigheidsgevoel en een bruisend verenigingsleven. Alle drie de gemeenten hebben een sterk maatschappelijk basiskapitaal.

Fijnschaligheid
Dit is kenmerkend voor het gebied vol met eigenstandige kernen en kleine ondernemers. Voorbeelden: Wijn uit Vaals, fruittelers in Eijsden-Margraten en het hoeden van varkens op verschillende grondsoorten in de vrije natuur in Gulpen-Wittem.

Middengebied: Gemeenten Stein, Beekdaelen, Voerendaal, Simpelveld, Valkenburg aan de Geul, Gulpen-Wittem, Meerssen, Vaals, Eijsden-Margraten

Het Middengebied heeft ook een aantal gezamenlijke waarden geformuleerd:

Kwaliteit:
Minder is meer, keuze voor slow waar dat mogelijk is, omgevings-inclusief, met wederkerig respect en oog voor de lange termijn.

Kleinschaligheid:
Fijnschalig, met de mogelijkheid om vele bloemen te laten bloeien, inzetten op verscheidenheid aan mogelijkheden.

Innovatie:
Ruimte om te experimenteren, nieuwe mogelijkheden ontdekken, proeven en proberen.

Alhoewel deze waarden op verschillende niveaus en met verschillende bedoelingen zijn bepaald, lijken deze inhoudelijk veel op elkaar.

RICHTINGGEVENDE UITSPRAKEN

Met in acht neming van de waarden, willen wij uitspraken doen over de richting die Eijsden-Margraten wenst op te gaan voor het buitengebied en de in het buitengebied spelende thema's zoals landbouw, landschap, toerisme en recreatie en wonen. Hoe kunnen wij ons landschapskapitaal "waarderen", hoe vinden we nieuwe (kleinschalige) verdienmodellen, en hoe kunnen we komen tot een natuur inclusieve landbouw, waarbij aandacht voor korte ketens en ons lokaal product. Hoe kunnen we ons toerisme en recreatie transformeren in een GREEN destination.

Deze richtinggevende uitspraken leggen wij neer in dit document. Wij richten deze uitspraken op de volgende thema's:

- Landschap en natuur
- Landbouw
- Toerisme en recreatie
- Wonen

In de sessies eind 2018/ begin 2019, waar de kernwaarden centraal stonden, is ook de vraag gesteld welke kansen en bedreigingen zie je. In bijlage 2 zijn de naar voren gebrachte kansen en bedreigingen weergegeven. Aan de hand van deze kansen en bedreigingen\ \ zijn per thema de dilemma's geschetst.

In dit document zijn vervolgens per thema de richtinggevende uitspraak of uitspraken geformuleerd. Wij geven aan welke richting willen wij op met ons buitengebied en wat wij al doen maar ook nog willen doen om invulling te geven aan deze richtinggevende uitspraken.
Het Manifest wordt gevormd door de bundeling van de richtinggevende uitspraken. Zowel het Manifest als dit document leggen wij aan de raad ter vaststelling voor.

Wij kunnen als gemeente niet alles zelf. De opgaven vragen om een samenhangende aanpak en een nieuwe manier van samenwerken. Met betrokkenheid en inzet van burgers, ondernemers, maatschappelijke organisaties, kennispartijen en mede overheden, zoals de Middengebied gemeenten en de provincie, waarbij ieder vanuit zijn eigen expertise, rol positie en vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid, bijdraagt.

Daarbij is er ook ruimte nodig om te experimenteren met pilots, proeftuinen. Maar wel met duidelijke rollen en verantwoordelijkheden. Om dit te kunnen, is het belangrijk dat de gemeente meedenkt, richting geeft, activeert en participeert, maar ook ruimte biedt en partijen verleidt tot samenwerking en verbinden. Uitdagingen genoeg om aan te gaan.

Deze richtinggevende uitspraken vormen de input voor de in 2021 op te stellen Omgevingsvisie. Er zijn al zaken die nu zijn opgepakt of die wij nu willen oppakken. Echter alles tegelijk oppakken is een utopie. Het voornemen is om met een jaarlijks Uitvoeringsprogramma (prioritaire thema's) te werken, dat enerzijds gebaseerd is op deze uitspraken en de hiervoor te nemen vervolgstappen, anderzijds dynamisch en actueel is en inspeelt op veranderingen in ons buitengebied. Dit programma zal worden voorzien van financiële middelen die nodig zijn voor de uitwerking.

Er is veel aandacht voor het buitengebied. Er wordt veel gedaan, zowel op lokaal, regionaal, als nationaal niveau dat ons buitengebied raakt. Denk bijvoorbeeld aan de trajecten inzake de Nationale Omgevingsvisie en de Provinciale Omgevingsvisie, maar denk ook aan het Programma Water in balans dat het Waterschap samen met andere partners uitvoert alsmede de projecten die opgepakt zijn en worden in het kader van Nationaal Landschap Zuid-Limburg. Deze trajecten volgen wij en hieraan zullen wij, waar gewenst en nodig meewerken.

Momenteel loopt in het kader van energieopwekking ook de Regionale Energie Strategie (RES). Zestien Zuid-Limburgse gemeente, het Waterschap Limburg en de Provincie Limburg werken samen om tot komen tot een bod, dat op 1 juli 2021 bij het rijk moet worden ingediend. Binnen onze gemeente wordt daarom komende periode gewerkt aan een beleidskader zonne- en windenergie. Dit stelt de gemeente in staat om objectieve uitgangspunten en criteria te formuleren die bepalen of, waar, en onder welke voorwaarden zonne- en windenergie ontwikkelingen kunnen plaatsvinden. Een

participatief traject hiervoor is voorzien. In deze richtinggevende uitspraken lopen wij niet vooruit op de uitkomsten hiervan en zullen wij niet ingaan op mogelijke locaties voor grootschalige energieopwekking.

1. Natuur en Landschap

1.1. Dilemma's

Ons landschap, een afwisseling van natuurgebieden, cultuurlandschap, de graften en holle wegen, de beekdalen, de Maas, maar ook de vele monumenten is uniek en wordt door velen, zowel inwoners als bezoekers, gekoesterd. Dit landschap, onderdeel van het Nationaal landschap Zuid-Limburg, is een belangrijke drager van onze waarden en onze economie.

Onze natuurgebieden, waaronder vier Natura 2000 gebieden, maken onderdeel uit van Natuurnetwerk Limburg Ze hebben een belangrijke functie voor de biodiversiteit, maar zorgen ook, samen met ons cultureel erfgoed, en ons landschap een gebied waar het zowel voor inwoner als bezoeker goed toeven is.

Daarnaast kent onze gemeente het Maasdal, en landschappelijk waardevolle beekdalen en bufferzones en verbindingszones tussen bestaande natuurgebieden (landbouwgebieden met kleine landschapselementen, waterlopen e.d.). In deze groenblauwe gebieden zijn er kansen om natuurwaarden en landschapskwaliteit te laten samen gaan met andere functies.

Maar dit landschappelijk raamwerk staat onder druk. Oprukkende bebouwing, schaalvergroting in de landbouw, grote(re) loodsen, de stikstofproblematiek, de vraag naar ruimte voor energieopwekking maar ook de toenemende druk vanuit de toeristische en recreatieve sector, vormen een grote bedreiging voor de natuur en landschapskwaliteiten, die we graag willen behouden, duurzaam beheren en versterken. De biodiversiteit, basis voor een stabiel ecosysteem, neemt af.
De klimaatverandering beïnvloedt de toekomst van het landschap en de voedsel- en drinkwaterproductie. Extremere neerslag en droogteperiodes vereisen maatregelen om voedsel-en drinkwaterproductie, bodemerosie en wateroverlast te beheersen.

Ons cultuurlandschap is een belangrijke producent van voedsel en grotendeels (60 %) ook gevormd door het gebruik en beheer door de agrarische sector. Een sector die in omvang zal afnemen, waardoor ook het onderhoud van het cultuurlandschap wellicht vraagt om een andere invulling.

Er moet een balans gevonden worden waarbij de natuur en landschapskwaliteiten ook voor de toekomst, in samenhang met de transities die in gang gezet zijn, behouden, beheerd en versterkt kunnen worden.

1.2 Richtinggevende uitspraken

Wat vraagt, gezien de uitkomsten van de gehouden sessies en de geschetste dilemma's om richtinggevende uitspraken?

1. Het versterken van de kwaliteit van landschap en van natuur
2. De juiste functie, op de juiste manier, op de juiste plaats
3. Het toekomstig beheer
4. Het bewaren van rust

1 Het versterken van de kwaliteit van ons landschap en onze natuur

Richtinggevende uitspraak:
We streven een uitbreiding van ons groenblauwe landschappelijke raamwerk na met meer authentieke landschapselementen en betere ecologische verbindingen, zodat ons kleinschalig landschap verder versterkt wordt.

Ons landschap is heel divers en wordt gevormd door de plateaus, de beekdalen, de hellingen, droogdalen, natuurgebieden, open- besloten gebieden en de stad-landzones. Allen met verschillende te behouden, te versterken en te ontwikkelen waarden. Waarden die bijdragen aan de kwaliteiten van ons landschap. Dit landschap, is een belangrijke drager van onze waarden en onze economie.

Gezien de diversiteit van ons landschap is het moeilijk om een algemeen gewenst toekomstbeeld te schetsen voor onze hele gemeente, zodat ook gerichte keuzes gemaakt kunnen worden over welke functies wij nog toelaatbaar achten. Per deelgebied, willen wij deze waarden, kwetsbaarheden en ontwikkelingskansen, beter in beeld brengen en een ontwikkelingsperspectief hiervoor bepalen. Aan de hand hiervan kunnen wij ook input leveren voor de door de Rijksdienst voor het cultureel Erfgoed op te stellen landschapsmonitor.

De provincie geeft in de concept Omgevingsvisie (POVI) aan dat ze samen met gemeenten en maatschappelijke partners gebiedsgerichte aanpakken wenst te verkennen en de samenwerking wenst te stimuleren en waar nodig te initiëren. Zo zal met gemeenten bezien worden of er bufferzones rondom kernen aangewezen kunnen worden, waar maatregelen gericht op het verminderen van de druk op de leefomgeving het meeste effect hebben. En zal de meerwaarde onderzocht worden van overgangszones rondom kwetsbare natuurgebieden.
Wij hebben een viertal Natura 2000 gebieden in onze gemeente. Voor de aangrenzende gronden willen wij conform provinciaal beleid, kijken welke functies met een minimale belasting hier inpasbaar zouden kunnen zijn, zoals natuur, maar ook extensieve, emissiearme landbouw (stikstof vermindering) of andere passende economische functies.
Dit sluit ook aan bij het door het Rijk aangekondigde Nationale Programma voor het landelijk gebied. De Minister heeft bij brief van 23 april 2020 aan de Tweede Kamer aangegeven dat zij in aanvulling op de concept NOVI ten aanzien van een aantal onderwerpen meer regie willen voeren en richting willen geven voor onze toekomstige fysieke leefomgeving. Zo wenst het rijk een lange termijn aanpak te maken voor het landelijk gebied, met aandacht voor robuuste natuur, bufferzones rond Natura 2000 gebieden en ruimte voor agrarische functies in de voor landbouw goed geschikte gebieden. Bij te maken keuzes zal het landschap en de robuustheid van het water- en bodemsysteem als belangrijke voorwaarde meewegen. In de brief wordt ook aangegeven dat het bestaande instrumentarium, zoals het ruimtelijk instrumentarium, emissierechten, gebiedsvisies en grondinstrumentarium, aan vernieuwing toe is. De opgave tot natuurherstel en natuuruitbreiding is in het kader van de aanpak van stikstof integraal onderdeel van dit Nationale programma. Het Rijk wenst met medeoverheden en andere betrokken sectoren hieraan uitwerking te geven.

Daarbij is van belang dat de klimaat en de wateropgave nauw verbonden zijn met de thema's Landschap en Natuur, maar ook met Landbouw, Toerisme en Recreatie en Wonen. De opgaven dienen daarom steeds vanuit de grotere samenhang te worden bezien. Daar waar mogelijk kunnen opgaven met elkaar worden verbonden.

Wat doen we hiervoor?:

- We richten ons op een gebiedsgerichte aanpak, waarbij we uitgaan van maatwerk. Bij het bepalen van de landschapskwaliteit, baseren wij ons onder meer op de kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap Zuid Limburg en op de gebiedsaanduidingen in het POL (POVI), alsmede het Landschapsontwikkelingsplan voor onze gemeente.
- Vooruitlopend op de Omgevingsvisie werken we aan een kaart waar per deelgebied, de te behouden en de te ontwikkelen landschapskwaliteit wordt gedefinieerd, zodat wij aan de hand hiervan een ontwikkelingsperspectief kunnen bepalen.
- Wij hebben een viertal Natura 2000 gebieden. Voor de aangrenzende gronden willen wij conform provinciaal – en rijksbeleid, kijken welke functies met een minimale belasting hier inpasbaar zouden kunnen zijn, zoals natuur, maar ook extensieve, emissiearme landbouw of andere passende economische functies.
- Daarnaast nemen we als Middengebied deel aan de EO Wijersprijs, waarvoor ontwerpers en onderzoekers worden uitgedaagd om middels de geformuleerde opgave “Anders boeren”, perspectieven te schetsen voor een veelzijdig en vitaal landelijk gebied. Voor een landschap dat betrouwbaar voedsel oplevert en tegelijkertijd een duurzame en gezonde woonomgeving kan zijn, met ruimte voor natuur, erfgoed en recreatie.
- We zoeken waar mogelijk de relatie met de klimaat- en de wateropgaven en dus met partijen die daar verantwoordelijkheden en taken in hebben.

Richtinggevende uitspraak:
Wij willen meer authentieke landschapselementen in ons landschap terugbrengen, maar ook bestaande authentieke landschapselementen beter beschermen.

Uit de sessies die wij gehouden hebben blijkt dat juist de kleine landschapselementen (zoals hagen, bosjes, graften, bomenrijen), naast de functie die ze hebben voor dier- en plantensoorten, ook een visueel aantrekkelijk element vormen in ons landschap en de fijnschaligheid benadrukken. De roep is dan ook niet alleen om meer kleine landschapselementen terug te brengen, maar ook om de bestaande landschapselementen beter te beschermen.

We hebben ook de ambitie uitgesproken om de komende jaren 8301 bomen te planten en willen we burgers en bedrijven stimuleren om samen te zorgen voor de instandhouding hiervan middels de adoptiegedachte. Deze bomen dragen, mits op de goede plaats, bij aan een aantrekkelijker en duurzamer landschap.

Wat doen we hiervoor?:

- In overleg met de beheerders van het landschap inventariseren we de aanwezige authentieke landschapselementen en onderzoeken wij hoe we meer authentieke landschapselementen in ons landschap terug kunnen brengen, en hoe we de bestaande authentieke landschapselementen beter kunnen beschermen.
- We zetten ons grondbeleid actief in en zullen andere publieke en private grondeigenaren benaderen om daarbij met ons samen te werken.
- We planten de komende jaren 8301 bomen en stimuleren burgers en bedrijven te om samen te zorgen voor de instandhouding hiervan middels de adoptiegedachte. Vóór de aanplant overleggen wij met belanghebbenden.

Richtinggevende uitspraak:
Wij willen de biodiversiteit verhogen

Door de aanleg van flora en faunastroken, ontstaan nieuwe leefgebieden voor bijvoorbeeld vogels en insecten, worden bestaande leefgebieden met elkaar verbonden en wordt de biodiversiteit versterkt. Daarnaast wordt door de aanleg van flora en faunastroken de belevingswaarde van ons landschap voor inwoner en bezoeker verhoogd.

Wat doen we hiervoor?:

- We ondersteunen projecten gericht op de verbetering van de biodiversiteit, bodemkwaliteit en op de vraagstukken rondom waterproblematiek. Hierbij kijken wij ook over de (lands) grenzen heen.
- We zetten ons grondbeleid actief in en zullen andere publieke en private grondeigenaren benaderen om daarbij met ons samen te werken.
- Wij onderzoeken de mogelijkheden om tot structurelere inzet van middelen te komen voor aanleg en onderhoud van flora en faunastroken.

Richtinggevende uitspraak:
Wij zetten ons in om het verhaal van het landschap op te schrijven en te vertellen.

Wat doen we hiervoor?
We onderzoeken samen met gemeenten uit het Heuvelland, maar ook met Belgische en Duitse gemeenten de mogelijkheden van een Unesco Geopark status.

2 De juiste functie, op de juiste manier, op de juiste plaats

Richtinggevende uitspraak:
Wij gaan voor een landschap inclusief omgevingsbeleid. Wij willen een gezonde duurzame balans tussen landschappelijke en economische waarden. Daarvoor staan wij een landschap inclusief omgevingsbeleid voor, waarbij de landschappelijke waarden en de robuustheid van ons water- en bodemsysteem volwaardig meewegen bij de keuzes die wij ten aanzien van gebruik en bebouwing in het buitengebied maken. Waar beschermen en ontwikkelen niet samen kunnen gaan kiezen we voor beschermen.

Wij willen een gezonde duurzame balans tussen landschappelijke en economische waarden, daarvoor staan wij een landschap inclusief omgevingsbeleid voor. Dat betekent dat de landschappelijke waarden volwaardig meewegen bij de keuzes die wij ten aanzien van gebruik en bebouwing in het buitengebied maken. Nieuwe ontwikkelingen, zowel voor wat betreft bouwen en het gebruik van het buitengebied, moeten qua functie, maat en schaal (kleinschalig) passen binnen ons buitengebied en een bijdrage leveren aan de versterking en de borging van de landschappelijke waarden in het gebied.

In het (ontwerp) POVI wordt aangegeven dat de stad en het aangrenzend landelijk gebied meer in samenhang bezien moet worden. Daarbij is bijzondere aandacht voor overgangszones rondom de steden, de zgn. Stad-landzones. Deze zones worden nadrukkelijker als ruimtelijke opgave geagendeerd en richten zich op stedelijke uitloopgebieden met extensieve recreatie, natuurontwikkeling, lokale voedselproductie, de wateropgaven, stadslandbouw en kleinschalige horeca, en goede wandel- en fietsverbindingen. Het Maasdal (tussen Maastricht en Oost-Maarland) is al aangewezen als Stad-landzone. Ook het gebied de Poort van het Heuvelland, heeft de kenmerken van een stad-landzone.

Wat doen we daarvoor?:
- Bij ontwikkelingen in het buitengebied waar een bestemmingswijziging nodig is, hanteren wij vanaf nu een landschap inclusieve benadering.
- Wij willen de dialoog tussen omgeving en initiatiefnemer stimuleren. In de geest van de nieuwe Omgevingswet vragen wij een initiatiefnemer van plannen (die vanuit de kader mogelijk zijn in het buitengebied) om de dialoog aan te gaan met de omgeving.
- We richten ons op een gebiedsgerichte aanpak, waarbij we uitgaan van maatwerk. Wij baseren ons daarbij op de kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap Zuid Limburg en hebben aandacht voor de robuuste natuur, bufferzones rondom Natura 2000 gebieden en ruimte voor agrarische functies in de voor landbouw geschikte gebieden.
- Per deelgebied, willen wij de waarden, kwetsbaarheden en ontwikkelingskansen, beter in beeld brengen en een ontwikkelingsperspectief hiervoor bepalen. Nieuwe ontwikkelingen, zowel voor wat betreft bouwen in als het gebruik van het buitengebied, moeten qua functie, maat en schaal (kleinschalig) passen binnen ons buitengebied en een bijdrage leveren aan de versterking en de borging van de landschappelijke waarden in het gebied.

- De Ontwikkellocaties zoals benoemd in de Gebiedsvisie Middenterras, pakken wij actief op. In 2021 wordt een ontwikkelplan/ programma vastgesteld voor de Poort van het Heuvelland.
- We zetten ons grondbeleid actief in en zullen andere publieke en private grondeigenaren benaderen om daarbij met ons samen te werken.
- Wij scherpen ons welstandsbeleid voor het buitengebied inhoudelijk aan en onderzoeken de meerwaarde van de inzet van een onafhankelijke adviescommissie die ontwikkelingen in het buitengebied, vooruitlopend op de inwerkingtreding van de Omgevingsvisie al kan boordelen.

Richtinggevende uitspraak:
We maken in principe per saldo geen nieuwe bouwlocaties in het buitengebied.

Dit geldt zowel ten aanzien van agrarische bouwlocaties, maar ook locaties voor toerisme, horeca, wonen en zorg. Er komen voldoende bestaande locaties vrij voor herontwikkeling. Per saldo betekent dat wij wel openstaan voor nieuwe bouwlocaties, als elders een locatie in zijn geheel wordt opgeruimd, latente ruimte wordt ingetrokken, dan wel een wezenlijke kwaliteitsbijdrage wordt geleverd aan het gebied en de nieuwe locatie ligt in minder kwetsbaar gebied. Maatwerk is hiervoor vereist.
Stad-landzones vergen als overgangszones, extra aandacht, Deze zones worden nadrukkelijker als ruimtelijke opgave geagendeerd en richten zich op stedelijke uitloopgebieden met extensieve recreatie, natuurontwikkeling, lokale voedselproductie, de wateropgaven, stadslandbouw, kleinschalige horeca, en goede wandel- en fietsverbindingen. Voor de inrichting van deze zones en de daarbij behorende functies is maatwerk vereist.

Wat doen we hiervoor?:
- We faciliteren op bestaande locaties ondernemers die zich verder willen ontwikkelen (al dan niet middels inzet van een vitaliteitscoach) mits deze bedrijven gelegen zijn op minder kwetsbare locaties en de ontwikkeling geen afbreuk doet aan de landschappelijke waarden in het gebied.
- We ondersteunen innovatieve \ontwikkelingen, mits deze bijdragen aan de verbetering van de omgevingskwaliteit.
- We geven ruimte aan verbreding van de agrarische activiteiten op het gebied van verwerking van agrarische producten, circulaire landbouw en verduurzaming, maar ook aan nevenactiviteiten (andere vormen van inkomensvoorziening zoals toerisme, horeca en zorg), mits deze ondergeschikt zijn aan de agrarische bedrijfsvoering en onderdeel zijn van het totale bedrijfsconcept.
- Wij faciliteren toeristische accommodaties, horeca en zorg en/of woonconcepten op perspectiefvolle locaties, zoals de Stad-landzones, mits passend binnen de richtinggevende uitspraken die wij doen ten aanzien van toerisme en recreatie (thema 3) en wonen in het buitengebied (thema 4).

Richtinggevende uitspraak:
Bouwen in het buitengebied kan, maar alleen onder nadere voorwaarden.

Wat doen we hiervoor?:
- Met inachtneming van bovenstaande werken wij naar een systeem waarbij bouwen in het buitengebied alleen is toegestaan onder nadere voorwaarden. Deze nadere voorwaarden kunnen bestaan uit bijvoorbeeld de sloop van overtollige stallen en andere gebouwen maar ook de landschappelijke inpassing van het erf, compensatie van waarden, dan wel eventuele maatregelen die nodig zijn op het gebied van klimaatadaptie en energietransitie. Bij agrarische bebouwing wordt aandacht geschonken aan een goede landschappelijke inpassing, waarbij het eigen karakter van de streek wordt gewaarborgd/versterkt. Hierdoor kan elke ontwikkeling worden aangegrepen om stappen in de goede richting te zetten. In het Omgevingsplan zullen wij deze nadere voorwaarden verder uitwerken.

Vrijkomende agrarische bebouwing

Richtinggevende uitspraak:
Bij hergebruik van vrijkomende agrarische bebouwing hanteren wij de volgende volgorde:
1. ***hergebruik van de gebouwen t.b.v. een agrarische functie***

2. ***Hergebruik ten behoeve van een andere functie, bijv. toerisme en recreatie, zorg en wonen, in de vanuit de cultuurhistorie als waardevol te bepalen gebouwen (bijv. monumenten/beeldbepalende panden/karakteristieke bebouwing) en sloop van de overtollige, landschap ontsierende gebouwen***
3. ***Voor locaties die niet geschikt zijn voor hergebruik onderzoeken we de mogelijkheden tot sloop.***

Uit de uitgevoerde inventarisatie van agrarische bouwkavels in het buitengebied blijkt dat wij de komende jaren geconfronteerd worden met bedrijven die willen stoppen, of al gestopt zijn (zie thema landbouw). Dit kan inhouden dat gebouwen leeg blijven staan en dat er niet meer geïnvesteerd wordt. Leegstand kan leiden tot verloedering en tot achteruitgang van de kwaliteit en de aantrekkelijkheid van het buitengebied en kan illegale activiteiten aantrekken (ondermijning).

Wat gaan wij hiervoor doen:

- Wij proberen in een vroeg stadium in gesprek te komen met eigenaars van vrijkomede (agrarische) bebouwing om gezamenlijk de mogelijkheden te onderzoeken
- Voor die locaties die niet voor een andere functie geschikt zijn, onderzoeken wij samen met andere overheden en stakeholders de mogelijkheid van een sloopregeling dan wel andere regelingen, zoals bijvoorbeeld een ruimte-voor-ruimte regeling, die ertoe bijdragen dat overtollige bebouwing in het buitengebied wordt gesloopt
- Samen met de Middengebied gemeenten, provincie en stakeholders willen wij een loket inrichten voor vrijkomende agrarische bebouwing, waarin kennis en kunde omtrent vrijkomende agrarische bebouwing in het buitengebied, bij elkaar wordt gebracht en gedeeld, zodat bij vrijkomende agrarische bebouwing in eerste instantie wordt gekeken naar hergebruik ten behoeve van een agrarische functie.

Energie opgave en landschap

Richtinggevende uitspraak:
Binnen de Regio Zuid-Limburg verkennen wij gezamenlijk met andere gemeenten hoe wij invulling kunnen geven aan onze energieopgave (Regionale Energie Strategie). Daarnaast omarmen wij kleinschalige en innovatieve energieoplossingen

Wat doen wij hiervoor:

- Wij verkennen samen in de Regio Zuid-Limburg hoe wij invulling kunnen geven aan de energieopgave, middels een participatief proces, zoals aangeven in de Regionale Energiestrategie. De uitkomsten van dit proces worden neergelegd in de Omgevingsvisie en voor zover nodig juridisch vertaald in het Omgevingsplan.
- Wij omarmen kleinschalige en innovatieve energieoplossingen, zoals bijvoorbeeld initiatieven om middels inzet van agrarische bouwkavels/agrarische gronden aansluitend aan de kernen, kleine kernen en gehuchten voor energie zelfvoorzienend te maken. Dit wel onder de voorwaarde, dat dit soort initiatieven vanuit de kleine kern of gehucht ondersteund worden, inwoners van deze kleine kernen of gehuchten hier ook profijt van hebben, en de voorzieningen zijn in te passen in het landschap c.q. in de aard en kwaliteit en bij de leefomgevingskwaliteit van de kern.

3. Het toekomstig beheer van ons landschap

Richtinggevende uitspraak:
Samen met overheden stakeholders- en shareholders, gaan wij op zoek naar nieuwe verdien- en financieringsmodellen om ons landschapsbeheer te borgen en de biodiversiteit te vergroten.
Biodiversiteit en landschappelijke attractiviteit hangen samen met een goed beheer van het landschap. De agrarische sector heeft hierin een belangrijke rol, immers ons landschap wordt voor 60 % beheerd door de agrarische sector. Een sector die de komende tijd in omvang gaat afnemen. Nieuwe verdienmodellen zijn nodig om het landschap duurzaam te kunnen onderhouden. Het landschap is van ons allemaal en is waarom de toerist voornamelijk het Heuvelland bezoekt. Het

beheren van dit landschap zou dus ook een zaak van ons allemaal moeten zijn. Dit landschap draagt bij aan het welbevinden van bewoner en bezoeker.
Wat gaan wij hiervoor doen:

- Samen met overheden en andere stake- en shareholders gaan wij op zoek naar nieuwe verdien- en financieringsmodellen om het landschapsbeheer te borgen en de biodiversiteit te vergroten. Denk bijvoorbeeld aan het ondersteunen van projecten, zoals bijvoorbeeld het project Limburg bloeit op, waar de toerist maar ook inwoners en bedrijven € 50, - kunnen doneren voor 100 m2 flora en faunastroken. Ook zouden mogelijkheden onderzocht kunnen worden hoe de bezoeker van het gebied (verblijfstoerist, maar ook dagrecreant) een bijdrage kan leveren. Ook bedrijven kunnen een bijdrage leveren. Immers een goede en aantrekkelijke woonomgeving positieve invloed heeft op het vestigingsklimaat.
- Wij onderzoeken het instellen van een Landschapsfonds, waaruit het beheer en onderhoud kan worden gefinancierd.

4. Het bewaren van de rust in het landschap

Richtinggevende uitspraak:
Wij willen de kwaliteiten rust als kenmerk van onze streek vergroten en verder verankeren. De bestaande stiltegebieden respecteren wij en zullen wij waar nodig planologisch verankeren.

Wat gaan we daarvoor doen?:

- Zonder ons gebied op slot te willen zetten, onderzoeken we welke instrumenten we kunnen inzetten zodat we alleen nog meewerken aan evenementen die gerelateerd zijn aan onze eigen identiteit, en verbonden met het karakter van de streek. We bekijken gebiedsgericht welke gebieden wel en niet nog belast kunnen worden.
- Ook onderzoeken we samen met de lijn 50 gemeenten hoe wij een betere balans kunnen vinden tussen toeristisch-recreatief verkeer en de kernwaarde rust.
- We onderzoeken in overleg met verantwoordelijke partijen hoe de handhaving van de rust in het buitengebied en met name in kwetsbare natuurgebieden verbeterd kan worden.

2. Landbouw

2.1 Dilemma's

De landbouw is van oudsher een belangrijke en bepalende sector in ons buitengebied als producent van ons voedsel en de grootste beheerder van ons landschap. Uit de gesprekken met de samenleving blijkt dat vooral de fruitgaarden (bloesem) en de "koe in de wei" als kenmerkend en behoudens waardig worden beschouwd. De samenleving ziet de agrarische sector als belangrijkste beheerder van ons landschap. In onze gemeente liggen "goede" landbouwgronden, die de agrarische sector ook graag wil blijven inzetten voor de landbouw. Het areaal goede landbouwgrond staat echter onder druk, mede door de ruimtevraag voor nieuwe functies, zoals de energietransitie, natuur en klimaatadaptatie, maar ook nieuwe bebouwing aansluitend aan kernen en steden. Aan de andere kant zal een deel van de agrarische grond vrijkomen omdat een aantal agrariërs, door groeiende concurrentie op de wereldmarkt en door de druk van genoemde ontwikkelingen, de komende jaren stopt of overstapt op een andere exploitatievorm.

In onze gemeenten hebben we 216 agrarische bouwkavels. Deze zijn grotendeels ook nog in gebruik bij agrarische bedrijven. Om een beeld te krijgen wat in de agrarische sector leeft hebben met 152 van de 216 eigenaars/ pachters van agrarische bouwkavels keukentafel gesprekken plaatsgevonden. Daaruit blijkt dat:

- Het gevoel bij de agrarisch sector leeft dat zij te weinig aandacht krijgen bij de beleidsvoorbereiding en uitvoering. Recreatie wordt veel belangrijker gevonden, terwijl de agrarische sector belangrijk is om het landschap waar de recreant door wordt aangetrokken in stand te houden;
- De ondernemers bij de gemeente te weinig kennis en affiniteit met de agrarische sector waarnemen waardoor een goede dialoog vaak niet mogelijk is;
- Het gevoel leeft dat de problematiek inzake incidentele grootschalige ontwikkelingen wordt overschat en de politiek/ gemeente dit gebruikt om de agrarische sector klein te houden;
- De gemiddelde bebouwingsdichtheid van agrarische bouwkavels 35 % bedraagt, waarbij met name de kleine(re) kavels meer bebouwd zijn.

Door nadelige invloed op leefomgeving en natuur, wordt de landbouw de laatste jaren steeds meer geconfronteerd met negatieve berichtgeving en staat het maatschappelijk draagvlak onder druk. Ook in het buitengebied Eijsden-Margraten is de aandacht voor de landbouwsector niet altijd positief. De "grote stallen" en de schaalvergroting in het landschap, waardoor landschapselementen verloren kunnen gaan, worden als ongewenst gezien. Maar ook belasting van natuurgebieden mede door de stikstofproblematiek vraagt nationaal en lokaal om maatregelen.
De structuur en de kwaliteit van de bodem en grondwaterkwaliteit van de landbouwpercelen vergen ook de nodige aandacht. Immers door klimaatverandering kennen we meer langere perioden van droogte en kortere periode van intensieve neerslag. De grond moet het water langer kunnen vasthouden maar ook water gemakkelijker kunnen laten afvloeien bij intensieve neerslag.

Op nationaal niveau heeft Minister Carola Schouten van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit in haar beleidsvisie aangegeven dat ingezet wordt op een omslag naar kringlooplandbouw in 2030.

Kringlooplandbouw is landbouw waarbij zo min mogelijk afval vrijkomt, de uitstoot van schadelijke stoffen klein is en grondstoffen en eindproducten met zo min mogelijk verliezen worden benut.

Ook de Corona crisis geeft aanleiding om anders te denken over de manier waarop wij met ons landbouw zouden moeten omgaan. Een groep van 170 Nederlandse wetenschappers geven aan dat Covid-19 ons leven ontwricht, maar tegelijk een historische kans biedt om de maatschappij “radicaal duurzamer” te maken. In een opgesteld Manifest roepen zij op om af te rekenen met “business as usual” en roepen zij politici op om beleid en een visie te ontwikkelen voor het tijdperk na corona. Een van de vijf voorstellen is de Overgang naar circulaire landbouw, gebaseerd op het behoud van biodiversiteit, duurzame, veelal lokale voedselproductie, vermindering van de vleesproductie en werkgelegenheid met eerlijke arbeidsvoorwaarden[1].

Uit recent onderzoek van de LLTB naar de Zuid-Limburgse landbouw blijkt dat in Zuid-Limburg hoofdzakelijk nog op de “traditionele wijze” geboerd wordt. Wel hebben vanaf ongeveer het jaar 2000 meer bedrijven gekozen voor verbrede landbouw (richting toerisme en recreatie, zorgboerderij etc.), maar niet allemaal met succesvol resultaat. Ook ziet de LLTB een toename in het aantal paardenhouderijen.
Het merendeel van de Zuid-Limburgse ondernemers produceert voor de Europese markt. Afzet voor de lokale markt biedt, aldus de LLTB op dit moment voor slechts een enkeling kansen.[2]

Er blijkt dat de agrarische sector best bereid is om over te stappen op natuur inclusieve landbouw maar dat met name de voorwaarden om te komen tot een goed verdienmodel niet altijd aanwezig of niet altijd duidelijk zijn. Financiële compensatie of prikkels zijn er nog onvoldoende.

Anders boeren, duurzaam produceren, is nodig maar de vraag is hoe en wie daarin welke rol op zich neemt. Maar ander consumentengedrag is eveneens nodig: duurzamer eten en minder voedsel verspillen. Een lokaal voedselsysteem, van korte ketens, met aandacht voor regionale en lokale productie en een circulaire distributieketen, draagt niet alleen bij aan een duurzame ontwikkeling maar versterkt ook onze unieke streekidentiteit en het culinaire erfgoed van onze streek.

Het beheer van (voormalige) landbouwpercelen zal in de toekomst veilig gesteld moeten worden. Dit geldt ook voor de landschapselementen die mede door boeren (kunnen) worden beheerd. Een belangrijke vraagstuk daarbij is de financiering. Zie hiervoor thema 1 (landschap).

Niet alle bedrijven gaan door. Een aantal bedrijven is gestopt of zal in de nabije toekomst stoppen. De bebouwing verliest zijn functie en leegstand en verloedering dreigt. Er zal dus ook een antwoord gegeven moeten worden op de vraag hoe we met deze vrijkomende bebouwing willen omgaan en wat wel en niet de moeite waard is om te behouden. In hoofdstuk 1 onder Landschap zijn wij hier op ingegaan.

De landbouwtransitie is een proces dat tientallen jaren in beslag neemt. De overheid kan dit proces faciliteren, maar met name binnen de sector zal de wil moeten zijn om te veranderen.

2.2 Richtinggevende uitspraken

Wat vraagt, gezien de uitkomsten van de gehouden sessies en de geschetste dilemma’s om richtinggevende uitspraken

1. Naar een vitale, toekomstbestendige en duurzame agrarische sector.
2. Lokale economie, korte ketens en ketensamenwerking
3. Verbreding van de bedrijfsactiviteiten en beëindiging van de bedrijfsactiviteiten
4. Experimenteren

[1] https://www.duurzaam-ondernemen.nl/pleidooi-van-170-wetenschappers-in-manifest-coronacrisis-is-kans-voor-doorvoeren-radicale-hervormingen-naar-groene-economie/
[2] Modern landschap in een kleinschalig landschap. Een blik op Zuid-Limburg LLTB 2019

1. Naar een vitale, toekomstbestendige en duurzame agrarische sector

Richtinggevende uitspraak:
Wij streven voor Eijsden-Margraten een vitale, toekomstbestendige en duurzame agrarische sector na, in harmonie met milieu, natuur en landschap. Een agrarische sector die bijdraagt aan het behoud van de unieke waarden van onze gemeente.

De landbouwtransitie komt niet op gang doordat wij als gemeente dit willen, maar moet op gang komen vanuit de sector zelf en gedragen worden door de samenleving (verwerkers, consumenten, financiers etc.). De sector heeft voldoende zekerheid nodig over toekomstig verdienmodellen en er moeten voldoende kennis en goede voorbeelden voorhanden zijn.

Wat gaan wij daar voor doen?:

- Wij faciliteren en ondersteunen door partijen in de keten (medeoverheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties, financiers en kennisinstellingen) bij elkaar te brengen. Zo loopt momenteel het project Vitale Fruitteelt, waaraan wij als gemeente actief hebben bijgedragen. Fruittelers uit de gehele provincie wordt de mogelijkheid geboden om samen met een bedrijfscoach te bekijken hoe het bedrijf vitaal kan blijven en hoe ingespeeld kan worden op veranderende omstandigheden.
- In het contact met individuele bedrijven streven wij zoveel mogelijk naar één gemeentelijk aanspreekpunt.
- De omvorming naar een meer natuur- en landschapsvriendelijke landbouw ondersteunen wij gericht met de inzet van een vitaliteitsmanager (samen met de Middengebied gemeenten), pilots en ondersteuning door kennisinstellingen.
- Wij faciliteren agrariërs die hun bedrijfsvoering (verder) willen verbreden dan wel nevenactiviteiten willen ontplooien. Denk bijvoorbeeld aan hoogwaardige recreatie op het boerenerf, authentieke boerderijovernachtingen, beleving van de bewerking en verwerking van voedsel, workshops etc. Dit wel onder de voorwaarden dat deze activiteiten van ondergeschikte aard zijn er geen zelfstandig bedrijf ontstaat met een nieuwe ruimte vraag, dit niet ten koste gaat van landbouwgronden en er voor de omgeving een goed woon- en leefklimaat gegarandeerd blijft. Ook hierbij is een duurzame bedrijfsvoering het uitgangspunt. De verbreding moet qua concept passen binnen de richtinggevende uitspraken ten aanzien van toerisme en recreatie en wonen (zie hiervoor het thema landschap).

Voor de aanpak van agrarische bouwkavels in het buitengebied en de en beëindiging van de bedrijfsactiviteiten verwijzen we naar de passsages hierover onder het hoofdstuk Natuur en Landschap.

2. Lokale economie, korte ketens en ketensamenwerking

Richtinggevende uitspraak:
Wij streven naar een inclusieve lokale economie die waarde toevoegt aan de gemeenschap en zullen die faciliteren stimuleren en ondersteunen

Ketensamenwerking vergt een samengaan van producent/ agrariër, verwerker en consument. Pas als de vraag van de consument verandert en consumenten (meer) bereid zijn om een meerprijs te betalen voor een duurzamer product, ontstaat een afzetmarkt en wordt een bijdrage geleverd aan de verduurzaming van de landbouw maar ook aan de slow food gedachte.

Het is daarom zaak om dat hele voedselsysteem, de hele keten ‘van boer tot bord’, en alle partijen die daarbij betrokken zijn, en hun onderlinge relaties, onder de loep te nemen. Dit willen we op lokaal niveau doen maar ook regionaal niveau doen, samen met de Middengebied gemeenten
Een concept zoals in Süd-Tirol met een keurmerk en een eigen keten voor streekproducten kan voor de gehele regio als voorbeeld dienen en past geheel binnen het slow foodgedachtengoed van Cittaslow.

Op lokaal niveau stimuleren wij de bewuste productie en consumptie van duurzaam voedsel. Wij willen inwoners actief betrekken middels kennis- en informatiesessies, om onder andere het draagvlak voor een op te richten keten/coöperatie te onderzoeken.

Daarnaast willen wij ook de consument van de toekomst bereiken, door op scholen aandacht te vragen voor gezond en duurzaam voedsel en minder voedsel verspilling. Als gemeente kunnen we door actieve communicatie hieraan bijdragen.

Wat gaan we daar voor doen:

- Op lokaal niveau stimuleren wij de bewuste productie en consumptie van duurzaam voedsel. Wij nemen het voortouw en faciliteren initiatieven om de consument bewust te maken zodat “liever lokaal” ook omgezet wordt in daden.
- Wij willen inwoners actief betrekken middels kennis- en informatiesessies, om onder andere het draagvlak voor een op te richten keten/coöperatie te onderzoeken. Zo hebben wij een aantal participatiebijeenkomsten georganiseerd over lokaal voedsel, waar ondernemers, initiatiefnemers en meedenkers uitwisselen en ook tot uitvoering van een aantal ideeën wordt overgegaan.
- Wij willen meer inwoners de kans geven om een bijdrage te leveren aan de lokale gemeenschap/ economie en starten een verkenning van een op te richten coöperatie rondom lokaal voedsel, waarvan ook burgers lid zijn, zoals bijvoorbeeld het Herenboereninitiatief
- Daarnaast willen wij ook de consument van de toekomst bereiken, door op scholen aandacht te vragen voor gezond en duurzaam voedsel en minder voedsel verspilling. Als gemeente kunnen we door actieve communicatie hieraan bijdragen.
- In samenwerking met de Middengebied gemeenten brengen wij de vraag en aanbodkant van en naar lokale producten in beeld. Wij onderzoeken hoe we dit beter op elkaar kunnen afstemmen, zodat de regionale voedselproductie gestimuleerd wordt. Ook brengen wij de mogelijkheden van een regionale distributieketen in beeld.
- In samenwerking met de Middengebied gemeenten, Kiempunt Zuid-Limburg en andere partners, bekijken we hoe we een lokaal (keur) merk kunnen organiseren en promoten.

5. Experimenteren

Richtinggevende uitspraak:
De landbouwtransitie vraagt om experimenteren. We zoeken naar kansen samen met alle betrokken partijen. Pilots kunnen duidelijkheid brengen over wat wel en niet mogelijk is.

Wat gaan we daarvoor doen?:

- Wij pakken in Eijsden-Margraten actief pilots op. In eerste instantie starten we per 2021 met 4 casussen rond de categorieën groeiers, blijvers en stoppers/herbestemmers, zoals die in het traject Agrarische Bouwkavels zijn gedefinieerd. Deze pilots worden opgepakt afhankelijk van de situatie die zich voordoet. Wij zoeken betrokken partners, zoals de Provincie, om nieuwe verdienmodellen en nieuwe vormen van aanpak te verkennen en om het stoppen van agrarische bedrijven dan wel het omvormen en vernieuwen van bedrijven naar de toekomst te faciliteren.
  In samenwerking met de Middengebied gemeenten trekken wij een vitaliteitsmanager aan. Deze gaat bedrijven, die willen omvormen/ groeien (een ook bedrijven die willen stoppen) begeleiden. Hij bemiddelt tussen agrariërs en de overheid, is een aanjager voor nieuwe ideeën en nieuwe ontwikkelingen mits passend binnen de landbouwtransitie. Voor 2021 is de inzet gericht op de begeleiding van één bedrijf per gemeente.

- Daarnaast nemen we als Middengebied deel aan de EO Wijersprijs, waarvoor ontwerpers en onderzoekers worden uitgedaagd om perspectieven te schetsen voor een veelzijdig en vitaal landelijk gebied. Voor een landschap dat betrouwbaar voedsel oplevert en tegelijkertijd een duurzame en gezonde woonomgeving kan zijn. Het winnende concept is bekend, samen met de Middengebied gemeente, de provincie en mogelijke andere stakeholders bekijken wij hoe wij hier verder mee omgaan.

3. Toerisme en recreatie

3.1 Dilemma's

Toerisme en recreatie is een wezenlijke factor voor de economie in Zuid-Limburg en dus ook voor de economie van Eijsden-Margraten. In 2018 waren er in Zuid-Limburg 21.340 banen in de toeristisch-recreatieve sector. De sector is daarmee goed voor 7,8% van het totaal aantal banen in de regio. Eijsden-Margraten is al het gaat om overnachtingen een kleine(re) speler in het Heuvelland. In 2019 kende onze gemeente 321.829 overnachtingen (6,3 miljoen overnachtingen in geheel Zuid-Limburg in 2018). De opbrengsten toeristenbelasting bedroegen in 2019 € 434.482,00.

Uit het bewonersonderzoek uit 2018 in opdracht van de Provincie, door toerisme Zuid Limburg Heuvelland- Maastricht: Eijsden-Margraten blijkt dat de inwoner van Eijsden-Margraten over het algemeen positief staat ten aanzien van bezoekers/ toeristen. Een meerderheid van de ondervraagden vindt dat de gemeente toerisme moet bevorderen en ondersteunen.
Uit de gehouden sessies blijkt ook een kritische noot. Gevreesd wordt voor overdruk. Te veel bezoekers, te veel toeristisch verkeer, te veel evenementen legt een druk op de leefbaarheid van de kernen maar legt ook een grote druk op het landschap. Met name het groot aantal evenementen, met als gevolg drukte, geluid, rommel, is door een aantal inwoners tijdens de sessie als probleempunt gedefinieerd.
Over het algemeen wordt de lijn onderschreven dat er geen sprake moet zijn van grootschalige nieuwe toeristische attracties, maar dat het juist moet gaan om kleinschalig, passend bij het DNA van Eijsden-Margraten en kwalitatief aan de maat. Ook wordt een link gelegd naar het gebruik van vrijkomende bebouwing in het buitengebied.
Op 6 mei 2020 heeft de raad de Visie Vrijetijdseconomie Bestemming Zuid-Limburg vastgesteld. In deze visie is al een van de opgaven benoemd de vrijetijdseconomie beter verbinden aan de kwaliteit van het Zuid-Limburgs landschap. Vrijetijdseconomie zou moeten bijdragen aan het bewaken en verhogen van de kwaliteit van het landschap. Monumentale bebouwing kan gebruik worden voor toeristische functies. Duurzaam toerisme wordt gezien als voorwaarde maar ook als kans. Toerisme en recreatie met respect voor mens, milieu en economie, waarbij kwalitatieve groei gaat boven kwantitatieve groei. In deze visie is aangegeven dat de manier waarop deze doelen bereikt worden wordt ingevuld in een nog op te stellen Uitvoeringsprogramma.
In het Uitvoeringsprogramma Middengebied is opgenomen dat het Middengebied zich wil ontwikkelen tot een Green Destination, waarbij de uitdaging is om het aanbod van verblijfsaccommodaties te transformeren naar kwalitatief, passende verblijfsaccommodaties met een renderend verdienmodel en waarbij aandacht is voor het beheersbaar maken van recreatieve druk in kwetsbare gebieden en het duurzaam maken van de hele toeristische sector. Aanhaking met internationale verbindingen zoals met Visé, de Voerstreek en de Maas kan daarbij meerwaarde opleveren.

3.2 Richtinggevende uitspraken

Wat vraagt, gezien de uitkomsten van de gehouden sessies en de geschetste dilemma's om richtinggevende uitspraken:

1. Naar een vitale, toekomstbestendige en duurzame toeristische sector in een kwalitatief landschap
2. Evenementen
3. Fiets- en wandelpaden

1. Naar een vitale, toekomstbestendige en duurzame toeristische sector in een kwalitatief landschap

Richtinggevende uitspraak:
Wij streven de principes van een Green Destination na, waarin ontwikkelingen (het concept, de wijze van ondernemerschap, wijze van aanpak/ draagvlak geënt zijn op kwaliteit (niet meer maar beter)), kleinschalig, duurzaam, authentiek en milieu en klimaatvriendelijk - en klimaatvriendelijk handelen.

Wij onderschrijven de uitgangspunten zoals verwoord in de op 6 mei 2020 door de raad vastgestelde Visie Vrijetijdseconomie Bestemming Zuid-Limburg 2030, te weten: Kwaliteit, Spreiden en verleiden, Beleving, Vernieuwing, Ondernemerschap, samenwerking.

Wat gaan wij daar voor doen?:

- Wij werken alleen mee aan (nieuwe) toeristisch-recreatieve ontwikkelingen in het buitengebied, die passen binnen de beginselen van Green Destination alsmede de Uitgangspunten zoals verwoord in de Visie Vrijetijdseconomie Zuid-Limburg 2030.
- Op basis van de Visie Vrijetijdseconomie Zuid-Limburg 2030 onderschrijven wij een op te stellen Uitvoeringsprogramma.
- Wij verlenen geen medewerking aan nieuwe grootschalige ontwikkelingen in ons buitengebied, zoals bijvoorbeeld grootschalige vakantieparken.
- We blijven samen met de middengebied gemeenten inzetten op het beperken van geluidoverlast van het vliegverkeer via lobby activiteiten.
- We onderzoeken samen met de lijn 50 gemeenten hoe wij een betere balans kunnen vinden tussen toeristisch-recreatief verkeer en de waarden rust.
- Ons cultureel erfgoed is een belangrijke drager voor toerisme en recreatie, Wij ondersteunen initiatieven die trots uitdragen over ons cultureel erfgoed, zoals bijvoorbeeld het stroop erfgoed.
- We ontwikkelen de gedachten rondom Visitor Center+ verder door en werken naar een thematische aanpak.
- Samen met de Middengebied gemeenten richten wij een sectorplatform op voor de vrijetijdseconomie, waarin het Middengebied een leidende rol neemt. Het platform wordt gevormd door een samenwerking met overheden, onderwijs en wetenschap, bedrijfsleven en burgers/ maatschappij, waar kennis, innovatie en experimenten samenkomen.
- Samen met het middengebied zetten we ook een vitaliteitsmanager in voor de vrijetijdseconomie in eerste instantie gericht op verblijfsaccommodaties, die ondersteuning en advies geeft aan ondernemers van verblijfsaccommodaties met aandacht voor vitaliteit, kwaliteit en duurzame ontwikkeling.
- Er wordt voor de langere termijn ook gedacht aan de inzet van een vitaliteitsmanager voor dag recreatieve voorzieningen, die ook voor een deel een intensieve kwaliteitsslag moeten maken.
- Wij willen samen met de Middengebied gemeente een verhaallijn (VVV) ontwikkelen voor het Middengebied in combinatie met een marketing en promotieplan. Een verhaallijn die het DNA en identiteit van het Middengebied weergeeft (eventueel gebaseerd op Krijt, zie Unesco-geopark).

Voor de aanpak van her invulling van vrijkomende locaties in het buitengebied met toeristisch/ recreatieve functies en voor de aanpak om te komen tot verdien- en financieringsmodellen die ten goede komen aan het landschap, verwijzen we kortheidshalve naar de betreffende passages hierboven onder Landschap en Natuur.

2. Evenementen

Richtinggevende uitspraak:
Wij zoeken naar een goede balans tussen enerzijds de voordelen die het hebben van evenementen voor de toeristische economie met zich meebrengt, anderzijds de nadelen die natuur, landschap en omgeving kunnen ondervinden van evenementen.

We moeten er voor waken dat ook in onze gemeente de bewoners de nadelige gevolgen van evenementen nadrukkelijker gaan ondervinden, waardoor ook de tolerantie ten aanzien van gebruik van het buitengebied voor evenementen afneemt.

Wat gaan wij daar voor doen?:
- Wij gaan onderzoeken hoe wij selectiever om kunnen gaan met het verlenen van toestemming voor het houden van evenementen. Evenementen die we nog toestaan zijn met name gerelateerd aan onze eigen identiteit, en hebben aan het karakter van onze streek
- Wij onderzoeken op welke manier wij binnen het Heuvelland evenementen beter op elkaar kunnen afstemmen.
- Zonder ons gebied op slot te willen zetten, onderzoeken we welke instrumenten we kunnen inzetten zodat we alleen nog meewerken aan evenementen die gerelateerd zijn aan ons eigen identiteit, en verbonden met het karakter van de streek. We bekijken gebiedsgericht welke gebieden wel en niet nog belast kunnen worden.

4. Verbetering van wandel- en fietsnetwerken

Richtinggevende uitspraak:
Wij stimuleren de verbetering van wandel- en fietsmogelijkheden, mits passend binnen ons landschap, leidend langs ons cultureel erfgoed (materieel en immaterieel) en passend binnen de principes die ten grondslag liggen aan een Green Destination.

De bezoeker/ toerist komt met name in ons gebied om het gebied te voet of per fiets te verkennen. Dit vraagt om goede wandel- en fietsnetwerken, met voldoende ontsluitingspunten maar bijvoorbeeld ook met voldoende oplaadpunten voor E-bikes.
In Eijsden-Margraten zijn al een aantal zgn. Ommetjes gerealiseerd. Korte wandelroutes, die zowel voor inwoners als bezoekers de moeite waard zijn. Daarnaast wordt momenteel gewerkt aan de Grenslandroute. Een initiatief, met IKL als initiator om grotendeels via bestaande wandel- en fietspaden een verbindende wandel- en fietsroute te maken op en over de grens van Limburg.
Ook zijn wij als gemeente partner van het project Cycling Connect. Een project met partners in Zuid-Limburg maar ook in België en Duitsland partners met als doel de fietsmobiliteit in de Euregio te bevorderen. Hierbij wordt gekeken naar “ontbrekende” stukken fietsroute, maar ook naar het vermarkten van de Euregio als fietsregio. Voor dit project is een Interregg subsidie verkregen.

Tijdens de gehouden sessies is aangehaald dat gebruik van wegen door fietsers, wandelaars en motorvoertuigen, waaronder grote landbouwmachines, in het buitengebied tot gevaarlijke situaties leidt.
De LLTB is samen met Veilig Verkeer Nederland de campagne Goed Gezien - Boerenverstand in het verkeer’, gestart.

Wat gaan wij daar voor doen?:
- In het kader van Green Destination onderzoeken wij de mogelijkheden van een wandel- en fietsroute en/of een thematische benadering rond ”oorlog en vrede, die aansluit op de Amerikaanse begraafplaats te Margraten om zo dit stuk historie nog meer beleefbaar te maken voor inwoners en bezoekers (Visitorcenter+).
- Verder willen wij in verband met de verkeersveiligheid opdracht geven voor een fietsplan om onze fietspaden structuur te verbeteren en veiliger te maken.
- We werken samen met stakeholders en medeoverheden in het project Cycling Connect en het project Grenslandroute ter realisering van (thematische) wandel en fietsroutes;

4. Wonen

4.1 Dilemma's

Over het algemeen is het goed wonen in het buitengebied van Eijsden-Margraten. Een buitengebied dat wat voor betreft wonen gekenmerkt wordt door kleine kernen, gehuchten, lintbebouwing en soms ook solitaire woonbebouwing. Toch zijn er ook dilemma's, zoals het verkrijgen van een goede balans tussen de agrarische activiteiten en het toerisme in relatie tot het wonen.
Veiligheid is een aandachtspunt, vrijkomende bebouwing/ leegstand kan uitlokken tot ondermijning. Ook het borgen van een goed woon en leefklimaat is een aandachtspunt omdat in de directe nabijheid van woningen met bestrijdingsmiddelen wordt gewerkt. Ook worden er steeds meer klachten geuit over verstoorde rust door vliegtuiglawaai van de vliegvelden Maastricht Aachen Airport en Bierset (Luik).
In de Woonvisie 2019 – 2025 "Samen bouwen aan de toekomst" is het uitgangspunt dat woningbouwinitiatieven zoveel als mogelijk geconcentreerd moeten worden binnen bebouwd vastgoed, zoals bijvoorbeeld monumenten of beeldbepalende panden. Dit ter voorkoming van leegstand en ter bevordering van de kwaliteit van de bebouwde omgeving en de leefbaarheid in de woonkernen. Ook wordt ingezet op het levensloopbestendig/ aanpasbaar maken van de woningen en het omvormen tot energie neutrale woningen.
In het buitengebied zijn vele grote monumentale, beeldbepalende en karakteristieke complexen, die zich niet alleen lenen voor het omvormen tot toeristische bestemmingen maar zich ook lenen voor het omvormen tot vormen van wonen en/of zorg, waarbij niet alleen gedacht wordt aan zorg voor ouderen maar ook bijvoorbeeld aan zorg om te kunnen revalideren in een gezonde groene omgeving (helende hellingen).
Een belangrijk aandachtspunt is ook de ontsluiting van het buitengebied. De veelal smalle wegen worden bemenst door toeristen, bewoners, maar zijn ook nodig voor de agrariër om zijn percelen te bereiken. Landbouwmachines zijn de laatste jaren steeds groter geworden. De wegen in het buitengebied niet. Klachten ten gevolge van landbouwverkeer worden met enige regelmaat geuit.

Ook zijn de vele kleine kernen vaak niet goed bereikbaar met openbaar vervoer, waardoor mensen aangewezen zijn op de auto, dan wel fiets. Samen met de Provincie Limburg, Rijkswaterstaat Zuid-Nederland en de 16 Zuid-Limburgse gemeenten wordt momenteel gewerkt aan een Mobiliteitsvisie voor Zuid-Limburg. Items die in dit kader spelen in relatie tot ons buitengebied zijn:

- Inzetten op actieve mobiliteit (wandelen/ fietsen) waardoor gezondheid, leefbaarheid en veiligheid toeneemt;
- Emissie loos vervoer en faciliteren bijbehorende (laad) infrastructuur;
- Distributie (streek)producten, streven naar duurzame voertuigen en gebruik maken van zogenaamde distributiehubs.

4.2 Richtinggevende uitspraken

Wat vraagt, gezien de uitkomsten van de gehouden sessies en de geschetste dilemma's om richtinggevende uitspraken?

1. Uitbreiding van woonbebouwing in het buitengebied
2. Een duurzaam en goed bereikbaar buitengebied
3. Geluidsoverlast door vliegverkeer
4. Omgevingsdialoog

1. Wonen in het buitengebied staan wij in principe niet toe.

Richtinggevende uitspraak:
Wonen in ons buitengebied blijft in principe beperkt tot bestaande kernen, gehuchten, lintbebouwing en solitaire woningen (zowel bedrijfswoningen bij agrarische bebouwing als in het verleden toegestane burgerwoningen).
Doorkijken/ onbebouwde gedeelten in de gehuchten en in de lintbebouwing moeten in stand blijven, omdat juist deze doorkijken zorgen voor ruimtelijke kwaliteit en het beeld bepalen van ons buitengebied.

Wat gaan wij daar voor doen?:
- Wij borgen dit met ons juridisch instrumentarium zoals het bestemmingsplan/Omgevingsplan

Ten aanzien van het herbestemmen van agrarische bouwkavels verwijzen wij naar de passages daarover onder het hoofdstuk Natuur en Landschap.

Richtinggevende uitspraak:
Wij streven een goed woon- en leefklimaat na voor onze bewoners.

Wat gaan wij daar voor doen?:
- Wij volgen ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld ten aanzien van spuitcirkels en zullen waar nodig en gewenst het beleid daarop aanpassen.
- We onderzoeken samen met de lijn 50 gemeenten hoe wij een betere balans kunnen vinden tussen toeristisch-recreatief verkeer en de kernwaarde rust.

3. Wij streven naar een duurzaam bereikbaar buitengebied

Richtinggevende uitspraak:
Wij werken samen met de Zuid-Limburgse gemeenten de Provincie Limburg e Rijkswaterstaat Zuid-Nederland \aan een Mobiliteitsvisie.

De provincie Limburg heeft in 2018 haar mobiliteitsaanpak "Slim op weg naar morgen" vastgesteld. Centrale vraag hierbij is: Hoe mobiliteit een bijdrage kan leveren aan maatschappelijke opgaven zoals: duurzaamheid, gezondheid en veiligheid, en inclusieve samenleving en de agglomeratiekracht van Zuid-Limburg. De zestien Zuid-Limburgse gemeenten hebben samen met de Provincie Limburg en Rijkswaterstaat Zuid-Nederland gewerkt aan het opstellen van een allereerste gezamenlijke mobiliteitsvisie, die naar verwachting medio 2020 door alle colleges wordt vastgesteld. Thema's die hierin worden benoemd en die van invloed zijn op het buitengebied zijn onder andere:
- Inzetten op actieve mobiliteit (wandelen/ fietsen) waardoor gezondheid, leefbaarheid en veiligheid toeneemt;
- Emissie loos vervoer en faciliteren bijbehorende (laad) infrastructuur;
- Distributie (streek)producten, streven naar duurzame voertuigen en gebruik maken van zogenaamde distributiehubs.

Deze mobiliteitsvisie wordt vervolgens vertaald in de gemeentelijke plannen, zoals in onze gemeente het op te stellen Gemeentelijk verkeers en vervoersplan. In ons GVVP willen wij net name de nadruk leggen op de aspecten veiligheid, doorstroming, duurzaamheid, verknoping, kwaliteit en educatie.

In de sessies wordt ook gewezen op het belang van een goede digitale bereikbaarheid. Temeer nu mede door de Corona crisis het thuiswerken verder zal toenemen. Dit kan mogelijk het woon-werkverkeer doen afnemen.

Wat gaan wij daar voor doen?;

- Wij gaan deze mobiliteitsvisie vertalen in de gemeentelijke plannen, zoals in onze gemeente het op te stellen Gemeentelijk verkeers- en vervoersplan. In ons GVVP willen wij net name de nadruk leggen op de aspecten veiligheid, doorstroming, duurzaamheid, verknoping, kwaliteit en educatie.
- De elekrische laadinfrastructuur, die moet bijdragen aan een emmissieloosvervoer, ook in het buitengebied, besteden wij samen met diverse limburge gemeente aan, onder aanvoering van Maastricht, met als insteek laadinfrastructuur op maat zonder kosten voor de gemeenten. De realisatie is voorzien in 2021.

3. Geluidsoverlast door vliegverkeer

Richtinggevende uitspraak:
In verband met toenemende signalen over geluidsoverlast door vliegverkeer, voeren wij als Middengebied lobby tegen uitbreiding van vliegbewegingen die leidt tot een toename van de geluidsbelasting.

Onder meer uit de sessies in het kader van het Buitengewoon Buitengebied blijkt dat bewoners en toeristen steeds meer last ervaren van geluidsoverlast door vliegverkeer.
In het Strategische Actieplan Middengebied Zuid-Limburg (Soete II) wordt de vraag gesteld hoe de MAA luchthaven zich verhoudt tot de kernwaarden van het Middengebied en Zuid-Limburg als Green destination.

Wat gaan we ervoor doen:

- Wij voeren samen met de Midddengebied gemeenten lobby tegen de uitbreiding van vliegbewegingen die leidt tot een toename van de geluidsbelasting.

4. Omgevingsdialoog

Richtinggevende uitspraak:
Wij willen de dialoog tussen omgeving en initiatiefnemer stimuleren.

Wat gaan wij daar voor doen?:

- In de geest van de nieuwe Omgevingswet vragen wij een initiatiefnemer van plannen (die vanuit de hierboven geschetste kaders mogelijk zijn in het buitengebied) om in een vroeg stadium van de planontwikkeling de dialoog aan te gaan met de omgeving.

Bijlage 1:
Overzicht ingebrachte opmerkingen en aanvullingen t.a.v. de richtinggevende uitspraken Buitengewoon Buitengebied.

Sessies juli tot en met september 2020

Er hebben in de periode juli tot en met september 2020 sessies plaatsgevonden met stakeholders en met een ieder die mee wilde praten over het manifest/ Richtinggevende uitspraken voor het Buitengewoon Buitengebied. Er heeft in augustus 2020 een sessie plaatsgevonden met raadsleden.

De sessies met stakeholders zijn geleid door Julie Starren en Rob Creemers, beiden projectmanagers van de Gemeente Eijsden-Margraten. De sessies met de raadsleden een ieder die wilde meepraten over het Manifest/Richtinggevende uitspraken, zijn geleid door Marco Siecker.

Gedurende deze periode zijn nog schriftelijke reacties ontvangen.

De rijke oogst die hiermee is opgehaald is onderstaand per thema weergegeven. Aanvullingen/ opmerkingen die verwantschap met elkaar hadden zijn gebundeld. Deze oogst geeft een goed beeld van wat er leeft in de samenleving aangaande het buitengebied en heeft geleid tot aanpassingen/ verscherpingen van het Manifest/ Richtinggevende uitspraken.

September 2020

Rob Creemers, Julie Starren, Marco Siecker

Algemeen

Aanpak/ insteek
• Goede insteek, integrale aanpak vanuit de thema's en vanuit de dillema's • Aanpak is super • Integrale aanpak is goed, maar maakt het ook complex • Bijzonder traject, ambitie hoog! Gemeente loopt daarmee voorop • Goed dat alle partijen worden betrokken • Landbouw is het beste uitgewerkt in het concept stuk. Het agrarisch belang staat dus op nr. 1. De overige thema's hebben vagere formuleringen • Waardering voor proces alle partijen betrokken Brede opzet prima, goede basis. Nu concreet maken en de juiste keuzes maken • Opbouw: Zet kansen en bedreigingen in bijlage. • Kansen en bedreigingen samen voegen. Nu redelijk detaillistisch, wellicht ook naar een bijlage verplaatsen • Kansen en bedreigingen zijn een persoonlijk iets, opgehaald tijdens de sessies inzake de kernwaarden. Geef dat ook duidelijk aan, nu lijkt het alsof de stellers van dit stuk dit zien als kansen en bedreigingen. • Voeg inhoudsopgave toe • Richting is nog te sectoraal, integreer aanpak, ruimte is schaars, dus keuzes maken. Integraal oppakken in Omgevingsvisie / Omgevingsplan • Redelijk sectoraal ingestoken, bekijk de opgave integraal, ook met het oog op de Omgevingsvisie. • Een integrale overall visie is gewenst • Wat is de status: Beleid. Zelfbindend voor de overheid (gemeente). Er kan mits gemotiveerd van afgeweken worden. Juridische status vast te leggen in Omgevingsplan • Brede opzet prima, goede basis. Nu concreet maken en juiste keuzes maken • Tekstueel: soms zit er richting in de richtinggevende uitspraken, soms niet. Probeer de richtinggevende uitspraken steeds op dezelfde manier te verwoorden • Maak document smart. Halen we de ambitie als we dit allemaal uitvoeren • Leg verbanden, koppel thema's waar nodig • Goede probleemanalyse • Nota moet worden omgezet in praktijk. • Kernwaarden Cittaslow klinken goed door. Daar is ook niemand op tegen. Het gaat nu om het daadwerkelijk keuzes maken waarin de visie van Cittaslow doorklinkt • Cittaslow nog meer doorvoeren • Cittaslow blijkt nog papieren tijger. Dit meer uitdragen/ draagvlak vergroten. Mensen moeten dit voelen. • Cittaslow staat in de kinderschoenen. Het gedachtegoed gaat over waarden: Hoe verhoud ik mij tot mezelf en tot de rest van de wereld? • Cittaslow is nog wazig • Crossovers maken naar andere thema's, zoals bijv. paardenhouderij, natuurbeheer, landschap • Bestuurlijke keuzes behoeven instrumenten en financiering/ Meer doorkijk bieden • Vaste koers en lange adem nodig. • Benut trends, opgaves, koppelkansen • Manifest erkent belang, maar is niet voldoende. Meer urgentie nodig. • Noodzaak/ urgentie ontbreekt in de woordkeuze • Plan is erg globaal. Hoe worden doelen concreet opgepakt? • Laat kleine groepen die weerstand bieden geen ontwikkelingen belemmeren ten koste van de zwijgende meerderheid. • Goed proces: dit om de zoveel jaren herhalen! • Een goed proces en een goed stuk. • BGBG traject goed, vooral de insteek om zoveel mensen te betrekken • Geef richtinggevende uitspraken helderder/consequenter aan. Wat is je ambitieniveau?, bijv. wij willen bij ontwikkelingen geen aantasting, maar willen we wel mitigeren/ compenseren • Waardegedrevenheid is belangrijker dan eurogedrevenheid • Ook richtinggevende uitspraken nodig voor milieu/ biodiversiteit, verkeer en mobiliteit en rust en stilte • Strakkere inkadering nodig (ja mits, maar bijv. rust, Hoe dan?)

- Veel willen en zullen. Dat is een valkuil. Geef aan wanneer iets gerealiseerd moet zijn, ondanks afhankelijkheden. Programmatische aanpak
- Haal eerst commitment raad op over uitgangspunten, praat dan over hoe

Duiding relaties

- Goede opzet, aanhaking Middengebied belangrijk. Dat is ook noodzakelijk schaalniveau: Beleid voor Nationaal Landschap Zuid-Limburg
- Relatie NLSZL duiden
- Relatie tot het middenterras is niet helder. In inleiding duiden
- Breng ook beleid van omringende gemeenten in beeld
- Schaal van Z-L is van belang
- Mist: “Nota landschap, verbindt Limburg van hoog over naar operationeel”.
- Rijksbeleid: Gemeenten en provincie moeten hieraan invulling geven.
- Sluit aan op omliggende gemeente. Middengebied Uitvoeringsplannen voorzien hierin
- Schaal: werk op regionale schaal/ eventueel over de landsgrenzen heen
- Ook steden betrekken i.v.m. afstemming verdeling functies en win-win kansen.
- Samenwerking Zuid-Limburg moet beter. Branding en inspiratie nodig.
- Samenwerking noodzakelijk
- Absolute must om richtinggevende uitspraken/ manifest en uiteindelijk ook omgevingsvisie met andere overheden, rijk en provincie af te stemmen.

Rol gemeente/ overheid

- Wat wordt rol van de gemeente in het geheel. Wat gaat de gemeente doen.
- Incidentpolitiek, uitzonderingen op beleid moet stoppen. Wees consequent.
- Wat kan de overheid doen: Stimuleren, kennis, geld. Pilots bijv. in Gelderland: Bijdragen van de overheid om samen tot komen tot een verdienmodel voor de agrarische sector/ natuurinclusief/ met respect landschap
- Werk binnen de gemeentelijke organisatie met één contactpersoon per bedrijf
- Rol gemeente kan pro-actiever
- Rol gemeente is belangrijk. Nader duiden in uitwerking
- Overheid niet alleen faciliteren maar ook daadkracht benutten/ stimuleren
- Communicatie/ dialoog faciliteren
- Budget gemeente naar toekomst toe herschikken, waarom wordt bijvoorbeeld zoveel uitgegeven aan wegen, is dat altijd nodig. Gemeente moet geld anders gaan gebruiken
- Verantwoordelijkheden en regierol van gemeenten, provincie en waterschap duidelijk markeren en vastleggen
- Bij een Omgevings-/ landschapsvisie horen een uitvoeringsplannen, grond (hectares) en geld.

Deze grootheden moeten onlosmakelijk aan elkaar gekoppeld worden.
Anders blijft bij stimuleren.

Sensibiliseren/ educatie

- Koppelen aan educatie. Mensen al op jonge leeftijd bewust maken van hun omgeving. Als je landschap jong leert waarderen, heb je er respect voor
- Sensibiliseren/ Educatie belangrijk
- Zorg voor een platvorm waar successen en mislukkingen, tops en flops, do’s en dont’s bij elkaar komen en van waaruit permanente educatie levendig blijft. Buitengewoon Buitengebied is immers nooit af.

Handhaving

- Handhaving moet strenger/ kijk wat je al kunt oplossen met de huidige regels die we hebben.
- Zorg voor handhaving/ groene politie
- Handhaving is heel belangrijk, natuur handhaven en beschermen
- Rust, creëer duidelijkheid en zorg voor handhaving
- Schort vaak aan handhaving en niet duidelijk is wie waar verantwoordelijk voor is (kijk naar situatie Savelsbos)
- In natuurgebieden moet handhaving beter

Energietransitie

- Energietransitie ontbreekt
- Rijk zou meer regie energie aanpak moeten nemen. Nu ontstaat chaos
- Kan waterstof oplossing bieden?

- Windmolens vaak aangegeven als oplossing voor energie, maar kijk ook naar effecten windmolen. In leidingen zit Sf6 in pijpleiding bepaalt gevaar van gasleidingen. Kan anders. Dit is belastend voor milieu en komt vaak vrij. Hoe gaan we daarmee om. . Kunnen we niet kiezen voor energie van windmolens die in zee geplaatst worden.
- Biomassa tegen gaan, mais nodig voor energie en dan versterk je de grootschaligheid
- Energieverhaal is lastig. Nationaal landschap, zonnepanelenvelden of toch windmolens, die wellicht het minst schadelijk zijn voor landschap en landbouw
- Effecten energietransitie kun je niet omheen. Je zult plekken moeten aanwijzen voor grootschalige energieopwekking
- Zonnepanelen liefst op hogere delen en goed ingepast in groen.
- Tijdelijke oplossingen voor energietransitie, bijv. tijdelijke aanleg zonneveld, zijn niet tijdelijk i.v.m. kosten infrastructuur/netwerk
- Veel gronden gaan naar investeerders zonnevelden als we niets doen
- Energievraagstuk wordt ten onrechte gezien als bedreigend, terwijl het ook veel oplost
- Mogelijkheden EM zitten in besparen op energiegebruik, maar dat zal niet voldoende zijn
- Dit leidt tot afhankelijkheid voor energie in de toekomst en dus mogelijk tot extra kosten voor inwoners
- Concept bod RES is vrijblijvend/ontwijkend. Keuzes moeten komend jaar alsnog door de “mallemolen”
- Wellicht zijn groen gas en biomassa mogelijkheden. Wordt nader onderzocht ikv scenarioplanning
- Beschikbaarheid Energie is ook van belang voor vestigingsklimaat
- Maak gebruik van eigen initiatieven burgers
- Bewustzijn vergroten, verantwoordelijkheid nemen, toekomst vast, niet verstarren en polariseren
- Vooralsnog hybride warmtepomp stimuleren iav bv groen gas.
- Om de dorpsranden en het omringende landschap authentiek te houden zijn zonneweides of kleinschalige windmolens uit den boze. Geen zonneweides of windmolens in ons Nationaal Landschap.

Water

- Water en drinkwater meenemen

Thema: Landschap en Natuur

1. Het versterken van de kwaliteit van ons landschap

Insteek

- Insteek landschap is sterk en dapper
- Een van de eerste gemeenten die zegt: landschap is basis.
- Landschap is onvervangbaar en zou de kracht moeten zijn waarop alles gebaseerd is
- Landschap “herberg van alle functies” is goed, brede aanpak die aanhaakt op grote opgaves (landbouw, RES, energie, water, klimaat, duurzaamheid).
- Mis kleine kernen: ook dat is landschap
- Landschap heeft regels, beleid en geld (fonds) nodig
- pleidooi voor een onafhankelijke evaluatie van de ruilverkaveling

Natuur

- Er zou meer aandacht voor natuur mogen zijn. Richtinggevende uitspraken gaan met name over landschap en niet specifiek over natuur.
- Natuur ontbreekt als zelfstandig thema. Landschap is natuurlandschap en cultuurlandschap
- Landschap is natuur. Waarom verschil
- Natuur komt te weinig terug t.o.v. landschap en landbouw
- Natuur zit er niet expliciet in
- Te weinig aandacht voor stikstofdiscussie in relatie tot Natura 2000 gebieden.
- Neem de inventarisatie van vele vrijwilligers en professionele onderzoekers, die daadwerkelijk inventariseren en zien wat er aan de hand is met onze natuur mee bij de voorbereiding van beleidsplannen. Dit ontbreekt tot nu toe vrijwel volledig
- Savelsbos: kijken naar ecologisch wetenschappelijke feiten. Natuur is structureel aan het verarmen. Veel plantensoorten, vogelsoorten, zoogdiersoorten zijn gewoon verdwenen. Wegbermen worden kaal en de wanden van de holle wegen en bosranden worden overwoekerd met brandnetels. Dit is een alarmerende situatie. De stikstof die ophet gebied neerdaalt en ook vai mest geïnjecteerd wordt in de bodem ishirevan de hoofdoorzaak. Naast de CO2 die zorgt voor de klimaatopwarming, hetgeen blijkt uit de verdroging van ons gebied. Er is enorm veel ecologisch onderzoek gedaan. Betrek dit erbij.

Stikstof

- Stikstofproblematiek is groot. Zou meer op ingegaan mogen worden
- Stikstofdiscussie: Bedrijven zijn bereid te verkopen als provincie komt.
- Stikstofdossier zorgt ervoor dat we elkaar in een ijzeren greep houden. Poldermodellen zijn niet mogelijk op dit moment
- Rol van gemeente inzake stikstof? Wordt landelijk en provinciaal geregeld en gemeente geeft pas vergunning na ontheffing provincie
- Ter illustratie van de stikstofproblematiek op lokaal niveau, en dan in dit voorbeeld specifiek gericht op het natura-2000 gebied Het Savelsbos, wordt verwezen naar soortenkaart van de grote brandnetel (Urtica dioica) (bijgevoegd), bij uitstek een indicator voor hoge stikstofgehaltes in de bodem. Kijken we naar de kwaliteit van het grond- c.q. drinkwater dan zien we in het waterwingebied Heer-Vroendaal (waarvan het grondwaterbeschermingsgebied reikt tot Reijmerstok) dat het verhoogde gehalte aan nitraat 22 mg/l bedraagt (1989) en bij de metingen in 2018 bleek dit gehalte te zijn gestegen tot de waarschuwingsnorm van 37,5 mg/l en op enkele meetpunten de maximale norm van 50 mg/l zelfs te boven ging. (bron: Grondwaterbeschermingsplan Provincie Limburg dec 88 – Waterplan Provincie Limburg nov 2018). (citaat GWP 88; ’Het verhoogde nitraatgehalte wordt voornamelijk veroorzaakt door uitspoeling van meststoffen naar het grondwater’ einde citaat).

Kwaliteit - gebiedsdifferentiatie

- Landschap niet te conservatief willen behouden, is altijd in beweging
- Landschap is ontwikkeld door de gebruikers. Landbouw is afhankelijk van de markt. Markt bepaalt in eerste plaats de mogelijkheden om kleinschaligheid te handhaven/versterken
- Landschapsbeeld: ook van een mooie akker kun je genieten
- Kun je gebiedsgericht, vastgoedgericht, ondernemersgericht keuzes maken in bijvoorbeeld eerst de kwetsbare gebieden

- Geen maximale perceel grootte om schaalvergroting tegen te gaan. Wel zorgen dat er voldoende afwisseling is
- Wat is Landschap? Meer duiding (ook trots, verbonden…)
- Wat is kwaliteit van landschap…? Duidt dit meer. Je hebt gebruikerskwaliteit, belevingskwaliteit. Duidelijke keuzes maken op basis van landschap. Plateaus/ hellingen verschil. Op hellingen zijn landschapselementen beter op zijn plaats dan op plateaus.
- Wat wordt met kwaliteit van Landschap bedoeld, gaat het dan om biodiversiteit, terugbrengen rode lijstsoorten? en welke functies horen daarbij
- Wat is kwaliteit. De agrariër heeft hier een andere mening over dan de natuurbeheerder.
- Er staat dat landschapskwaliteit versterkt moet worden. Is de huidige kwaliteit dan niet goed?
- De kwaliteit is al goed, leg de lat niet te hoog
- Kwaliteit landschap/ kijk ook naar bijvoorbeeld hoe je motoren overlast aanpakt, geluidsoverlast, die ook landschap niet ten goede komt. Landschap is ook beleving
- Een goed onderhouden landschap mag niet betekenen dat het geheel een parkachtige uitstraling krijgt. Er zal ook ruimte moeten blijven voor ruigten, struwelen en natuurlijke ‘rommelhoeken Vooral dit soort (mini-) biotopen zijn belangrijk voor natuurlijke verbindingen in het landschap waar tal van organismen van profiteren en afhankelijk zijn
- Aangeven hoe landschap is ontstaan (door alle gebruikers, niet alleen de boeren.
- Ruimtelijke structuurkaart benutten. Blauwe zone, N2000 gebied, wateropgave; Systeem tekent zich vanzelf af. Verstevig landschappelijk raamwerk
- Wijst op gevaar grootschalige akkerbouw, m.n. maisteelt en op windmolens. De belangen van de regio (landschapskwaliteit) worden te weinig gezien.
- Bij de beoordeling over nieuw te realiseren agrarische gebouwen moet in de toekomst ook gekeken worden naar het gebruik, bijvoorbeeld voor de opslag van en handel in aardappels. Jaar in jaar uit moeten die gebouwen gevuld worden met aardappels die ergens vandaan moeten komen. Binnen de gemeente zijn recent in het buitengewoon buitengebied percelen van hoge landschappelijke en ecologische waarde omgevormd tot aardappelakker, zonder dat er voor enige natuurcompensatie of verbindingszone met nabije gebieden met natuurwaarden is gezorgd.
- We moeten niet overal alles willen. Wijs plekken aan voor ontwikkelingen
- Je hebt natuurgebieden en landbouwgebieden. Maak ook onderscheid in kwaliteit van die gebieden. Koppel kwaliteit aan de gebruikersfunctie.
- Maatwerk in techniek, biologisch, strokenlandbouw leveren. Maatwerk per gebied. Wat past waar. Waar zijn de beste producerende gronden en waar zijn de mindere gronden. Zet daar op in.
- Er zijn nieuwe waardevolle landschapsstructuren mogelijk met andersoortige landbouw, bijv. strokenlandbouw
- Kijk wat kan met gebiedsdifferentiatie. Wijs gebieden aan waar grootschalige landbouw primair is, bijv. plateaus en andere gebieden niet
- Waar beschermen en ontwikkelen niet samen kunnen gaan kiezen we voor beschermen. Hoe wordt dit bepaald/gewogen? Wordt dit ad hoc per voorkomend geval gewogen of worden deelgebieden aangewezen waar al dan niet ontwikkeling kan/mag plaatsvinden?
- Maak geen onderscheid tussen gebieden/ geef voorkeur aan mix van bedrijven
- Strokenlandbouw geeft een compleet ander beeld van het landschap, is dit het gewenste beeld? Maar gaat ook over andere vorm van landbouw die minder nadelen met zich meebrengt en ook bijdraagt aan wat maatschappelijk gezien wenselijk(er) is. Het moet anders een goed verdienmodel, maar ook maatschappelijk gewenst
- Leg overgang naar dorpen/ kernen en doe ook hier iets aan vergroening, verwijst naar bijv. bebouwde kom Gronsveld
- Geen goede landbouwgrond opofferen voor natuur
- Waak voor horizonvervuiling
- Een integrale landschapsvisie is nodig om helder te krijgen wat het landschappelijk raamwerk inhoudt en wat er nog moet gebeuren om dat raamwerk te herstellen, te versterken en in stand te houden. Zo’n visie moet ook aangeven hoe het natuurnetwerk, de natuur en natura 2000 gebieden met elkaar verbonden moeten worden. Moet klimaatproof zijn
- Een Integrale Landschapsvisie voor heel Zuid-Limburg, inclusief alle deelgebieden, is een absolute must. Niet alleen een visie maar ook een daaraan gekoppeld herstel- en uitvoeringsplan inclusief financieringsprogramma. Dit moet een intergemeentelijk plan worden waarbij de provincie nadrukkelijk de hoofdregievoerder moet zijn.

- Haak ook aan op de kernkwaliteiten NLZL (groen, cultuur, reliëf, contrast open/ besloten). Kernkwaliteiten komen terug in tekst maar wellicht scherpen op inhaken met verbeelding/ schetsen
- Open contra besloten is belangrijk. Dus geen bomenrijen in een open gebied
- Diversiteit is het beste. Iedereen streeft naar optimalisatie maar hoe krijg je diversiteit terug.
- Agrarische sector halveert komende jaren. Wat doen we met vrijkomende grond. Schaalvergroting of investeren in het landschap. Keuzes maken/ kaart/ zones wat willen we
- Stad-land zones zijn kenmerk van Zuid-Limburg
- Mist: Stad-landzones Gebieden grenzend aan stedelijk gebied in samenhang met stedelijk gebied ontwerpen. Beter positioneren Zuidelijk Maasdal en Poort van het Heuvelland
- Gebiedsgericht waarden aangeven en beschermen. Scherper!
- Er zijn mogelijkheden voor balans. Nu gaan kleine parels verloren terwijl de landbouw er nauwelijks iets aan heeft. Bestem gebieden voor landbouw ook als zodanig en behoud de percelen die hoge landschappelijke waarde hebben, denk hierbij ook aan de kleinschaligheid rondom de kernen
- Unie Wageningen heeft onderzoek gedaan naar grond/teelt/opbrengst. Doel: wat zijn geschikte percelen voor bepaald gewas. Zie ook aanpak/onderzoek in Beekdaelen op dat gebied
- Woonwijken zijn niet onderscheidend. Je zou verschil moeten zien ten opzichte van een woonwijk in een stad. Ook dat is onderdeel van het landschap
- Bufferzones rond natuurgebieden aanleggen. Zet gemeentegronden in zoals stroken en bermen.
- Overgangszones rondom kwetsbare natuurgebieden is per definitie een must. Er hoeft geen meerwaarde meer onderzocht te worden. Hoe om te gaan met de negatieve invloeden van de landbouw grenzend aan natuur- en Natura2000 gebieden?
- Paarden en glooiend landschap zijn een match
- Maak tussen Savelsbos en landbouwgronden overgangsgebied. Geef stukken terug aan de natuur.

(Cultuur) historie

- Betrek ook historie, waarde berust op historie
- Cultuurhistorie is ook landschap. Immers ook dat bepaald het beeld zoals dat in de middeleeuwen is ontstaan
- Geopark dat genoemd wordt heeft meer nadelen dan voordelen
- Cultureel erfgoed draagt bij aan de kwaliteit van de omgeving en moet je behouden voor de volgende generatie. Houdt daarbij ook rekening met historie/ beschermde dorpsgezichten en ensembles in de omgeving
- Erfgoedverhaal ontbreekt alsmede instrumenten die hiervoor in het leven zijn geroepen
- Cultureel erfgoed draagt bij aan kwaliteit van de leefomgeving

Klimaatverandering

- Door klimaatverandering grote opgave om bomen te planten. Voorheen bijv. doorzonwoning, levert nu gezien klimaatverandering problemen op.
- Integreer klimaatverandering in het hele pakket en begin bij natuur, wat kan die ons brengen.
- Natuur en landbouw kunnen versterken bij de aanpak van klimaatverandering. Dat geldt ook voor toerisme en recreatie

Water/ wateroverlast/ erosie

- Meer aandacht voor water gewenst, akkers nemen van bronmaatregelen, waardoor afspoeling vermindert
- Wateroverlast en bodemerosie, kleinere knelpunten laat Waterschap aan gemeenten over.
- Werk aan de totale waterhuishouding/ oplossen van knelpunten en sluit als gemeente convenant hiervoor met betrokken partijen.
- Mis thema waterhuishouding, dat is een belangrijk thema
- Wateropgave: versterken groenblauwe raamwerk niet allen met landschapselementen maar ook verbreding blauwe raamwerk opnemen
- Waterkwaliteit, bijv. van de Noor, blijft onderbelicht.
- Breng lijnvormige elementen terug in het landschap en geeft deze een planologische bescherming (v.b. Meerssen)
- Er bestaat inmiddels al een goede grensoverschrijdende samenwerking rond de aanpak van de (waterkwaliteit van de) Gulp in het kader van N2000 beheerplan (Geuldal) met inbreng Nederlandse middelen

Bodem

- Bodem en grondwaterkwaliteit vergt aandacht
- Problemen verslemping en verdichting van gronden
- Meer aandacht voor een goede bodemkwaliteit. Landbouw- klimaat, de verbinding zit in de bodem
- Waterschap investeert in buffers, maar andere optie is om bodemvitaliteit te verbeteren en agrariër past teelt hierop aan

Landschapselementen/ Bomen

- Kleinschaligheid willen maar wegen in agrarisch gebied moeten wel toegankelijk blijven, dus breed genoeg, waardoor de kans op te niet gaan van kleine landschapselementen veel kleiner is
- Praat bij aanplant van bomen ook met agrariërs. Zij ervaren overlast van bomen die geplant worden. Agrariërs zijn niet tegen bomen maar willen wel graag mee praten over waar die bomen geplant worden in relatie tot agrarische percelen
- Boomaanplant op de verkeerde plaats zorgt voor schaduwwerking
- Maak het groen meer zichtbaar, bloeiende bermen etc.
- Bekijk de samenhang, bijvoorbeeld wat doet de aanleg van graften in het kader van klimaatadaptatie
- Vastleggen landschapselementen in bestemmingsplan werkt te beperkend. Agrariër is huiverig want door bescherming kom je er nooit meer vanaf, ook al worden op andere plaatsen landschapselementen toegevoegd
- Landschapselementen nemen af. Bescherm landschapselementen in bestemmingsplannen
- Landschapselementen geven karakter. Maar plaats deze op een plek waar de landbouwer ermee overweg kan. Zoek samen naar oplossingen
- Inventariseer eerst nog wat er van landschapselementen is. Dan kun je beter beredeneren waar je met landschapselementen aan de slag moet.
- Eerst inventariseren wat we hebben (Kookbeukske)
- Inventariseer bomen niet om te verbieden dat ze gekapt worden maar wel om te weten wat je hebt. Als een boom uniek is en enig in zijn soort, moet je eerder inzetten op behoud/ bescherming dan als er nog voldoende exemplaren zijn.
- Als je hagen en bomen plant moeten deze onderhouden worden. Op dit moment schort het hier bij de gemeente aan. De gemeente plant bomen maar heeft geen beheersplannen

Ecologische verbindingszones

- Aandacht voor verbindingszones tussen natuurgebieden wordt gemist.
- Meer aandacht voor ecologische verbindingen nodig
- N 2000 gebieden verbinden, bijvoorbeeld ook Noorbeemden/ Savelsbos. Kijk ook over grens naar Kempen en Eifel
- Houdt rekening met ecologische verbindingszone. Noord- Zuid Maasdal en verbinding tussen natuurgebieden.
- Minder agrariërs op eenzelfde areaal landbouwgrond levert alleen maar grootschaligheid op die vaak niet beantwoord aan het beeld dat we bij ons buitengebied voor ogen hebben. En daar waar die grootschaligheid nu al is, of dreigt te komen, moet gekeken worden naar het aanleggen van robuuste buffers en overgangszones om gebieden met natuurwaarden met elkaar te verbinden.

Biodiversiteit

- Biodiversiteit draagt niet bij aan soorten, maar betekent dat er een grote soortenrijkdom is. Een aantrekkelijk landschap is slechts een nevendoel. Biodiversiteit is de basis van een stabiel ecosysteem en daarmee de basis van ons bestaan.
- Biodiversiteit verdient een eigen uitspraak binnen natuur en landschap. Het belang is groot genoeg, zeker in Zuid-Limburg dat een grote verantwoordelijkheid draagt om de soorten te behouden die hier voorkomen aan de noordrand van hun verspreidingsgebied. Als ze hier uitsterven zijn ze voor heel NL verloren. Diverse stakeholders hebben dit ook ingebracht en dan is dit paragraafje erg mager.
- Ook voor biodiversiteit is emissiearme landbouw een heel belangrijke maatregel. Denk ook aan een goede ecologische structuur zodat soorten kunnen meebewegen met de opschuivende klimaatzones.

- Biodiversiteit, herstel en vergroting moet uitgangspunt zijn en dus opgeschreven worden in de Richtinggevende uitspraken
- Biodiversiteit verbeteren
- Bloeiende akkerranden ondersteunen, minstens 6 jaar
- Biodiversiteit verhogen. In eigen bermen bijvoorbeeld ecologisch bermbeheer toepassen
- Biodiversiteit verhogen. Zijn er nog meer mogelijkheden naast flora en faunastroken. Gemeente heeft bijv. stroken langs wegen liggen, dit is eigendom van de gemeente waarmee de gemeente iets kan. Kijk ook naar terreinbeheerders, die hebben behoorlijke oppervlakten in beheer
- Biodiversiteit komt te weinig terug. Verbindingszones versterken en biodiversiteit/ ecosystemen als apart item beschouwen. Leg relatie ook met landbouw want verduurzamen van de landbouw/ ander gebruik heeft invloed op biodiversiteit.
- Gebruik over hoekjes om je landschap te beschermen te verfraaien
- Kleine dingen zoals bloemenranden, heggen e.d. werken voor gemiddelde boer (middensegment) wel, mits goed en langdurig/structureel gefaciliteerd/gesubsidieerd.
- Onkruid betekent niet biodiversiteit

Grondbeleid

- Grondbeleid gemeente: De gemeente heeft niet veel grond en kan dus ook niet veel verpachten
- Pachtbeleid aanpassen/ benutten. Komt nu niet nadrukkelijk genoeg aan de orde
- Grondbeleid actiever maken, samen met andere eigenaren.
- Zet grondbeleid en eigendom overheid in om te sturen
- Zet grondbank in
- Bij aankoop van gronden koop ook de emissierechten op. Anders worden deze weer verhandeld en los je het probleem niet op
- Grondbeleid actiever oppakken, zet je vermogen strategisch in. Niet nuttige grond te gelde maken en geld inzetten op wenselijke locaties. Koppel aan andere grondeigenaren/gebiedsprojecten.
- Jaarlijks komt in EM aantal agrarische bedrijven op de markt. Om wildgroei respectievelijk nieuwe, ongewenste ontwikkelingen op deze locaties te voorkomen, respectievelijk vraag en aanbod actief te sturen, is het noodzakelijk om deze vrijkomende bedrijven tijdelijk in een veilige hand te parkeren. Bijvoorbeeld bij het goed geoutilleerde grondbedrijf van de provincie. De provincie kan dan in goed overleg met de desbetreffende gemeente bezien welke bestemming het beste in de vrijkomende bebouwing past of dat deze bebouwing wellicht geamoveerd wordt.
- Wat de bij het bedrijf behorende landbouwgronden betreft, kan bezien worden of deze dienst kunnen doen om:
  - Natuur en/of landschapsdoelen te dienen
  - Biologisch/natuur inclusief/circulair boeren te bevorderen
  - Woningbouw te stimuleren
  - Bedrijventerreinen t.b.v. landbouwloodsen uit te breiden
  - Recreatieve voorzieningen (wandel- of fietspaden) te realiseren
  - Etc.
- Als je geen vrije hectares ter beschikking hebt, ben je afhankelijk van incidentele initiatieven.
- Zonder een overkoepelend provinciaal grondbedrijf kun je je eigen beleid/doelen niet realiseren.

2. De juiste functie, op de juiste manier, op de juiste plaats

Insteek

- De juiste functie op de juiste plaats. Dat is de kern
- Maak het SMART: hoe scoren windmolens en zonnevelden binnen dit uitgangspunt?
- Nee zeggen tegen initiatieven die niet landschap inclusief zijn
- Behoud van het bestendige door ontwikkeling
- Kijk over gemeentegrenzen heen, bijv. Waufsberg vervallen campingplaatsen en naken plaats voor vakantiewoningen. Direct aan de andere kant van de gemeentegrens komen nieuwe campingplaatsen (kamperen bij de boer)

- Landschap als voorwaarde/ basis voor ontwikkelingen

Welstand

- Twijfels bij een stringenter welstandsbeleid/ meer voorwaarden etc. De agrarische sector moet al aan heel veel wet en regelgeving voldoen. Landschappelijke inpassing is al een vereiste bij uitbreidingen. Nog meer gaat ten koste van en boeren houden niets over.
- De Kwaliteitscommissie en het Kwaliteitsmenu moeten op de schop. Momenteel is er nl. geen sprake van een objectieve/neutrale samenstelling van de commissie en geen evenwichtig compensatie-systeem/toereikende compensatieverplichtingen.
- ook welstandseisen aan bouwmaterialen en ontwerp

Herbestemming vrijkomende locaties

- Herbestemming van erfgoed is een complexe opgave. Denk bijvoorbeeld ook aan een Erfgoedlab in samenwerking met andere gemeenten. Verwijst naar rapport Gelders Genootschap
- RCE maakt erfgoeddeals, waarbij de transitieopgave van erfgoed wordt gekoppeld aan duurzaamheid, klimaat etc.
- Handvat voor herbestemming monumenten/ beeldbepalende panden: Erfgoedensembles Zuid-Limburg/ Nationaal landschap, sluit hierbij aan.
- Bebouwing / bekijk het vanuit bestaande cultuurhistorisch bepaalde structuren.
- Herbestemming agrarische bouwkavel niet altijd/ overal wenselijk
- Wanneer accepteren we leegstand, verloedering (eco ruïnes)?
- Bepaalde woningbouw, zoals tiny houses wellicht mogelijk op vrijkomende agrarische bouwkavels/ niet klakkeloos in buitengebied plaatsen maar bijv. koppelen aan instrument
- Woonzorgcentra in buitengebied leidt tot meer verkeersbewegingen, dus ook niet altijd beste oplossing voor vrijkomende bebouwing
- Ook andere functies bij herbestemming benoemen, zoals bijv. zorg
- Veiligheid vrijkomende bebouwing in verband met ondermijning, ook hier aandacht aan besteden
- Stichting Phien wordt als voorbeeld aangehaald. Drie agrarische bedrijven zijn opgekocht en mensen mogen deze gebruiken (tiny houses, eigen teelt, ander landschappelijk gebruik)
- Deze bebouwing moet je niet in eerste instantie voor agrarisch hergebruik vastleggen.
- De focus moet breder zijn. Per locatie bekijken welke bestemming het meest voor de hand licht

Sloop

- Niet alles herbestemmen, ook slopen
- we moeten ook “rotte” plekken opruimen
- Investeer in sloop. Laat het niet aan de ondernemer/ markt. Trek maatregel en sloop los en werk gebiedsgericht
- Er zullen investeringen nodig zijn voor sloop/ herbestemming
- Net als bij ons wordt in Voeren onder meer gezocht naar soort RvR constructie om afgewaardeerde agrarische bebouwing in buitengebied te slopen in ruil voor woningen in/nabij kernen.
-

Agrarische bouwkavels

- Het streven moet niet zijn consolidatie van het bestaande aantal locaties, maar moet er op gericht zijn om het aantal bouwlocaties (agrarische bouwkavels van ½ tot soms 1 ha groot) in het buitengebied terug te dringen/te saneren.

3. Het toekomstig beheer van ons landschap

Insteek

- Praat over beheer van het landschap, niet over toekomstig beheer.
- Niet alleen behoud maar ook herstel van het landschap

Beheerders

- Stuk focust op landbouw als grootste beheerder van het landschap, maar er zijn meer beheerders, denk ook aan alle terrein beherende instanties en benoem deze beheerders ook

- Boer onderhoudt het landschap. Maar aantal boeren neemt af. Ook andere ondernemers kunnen het landschap onderhouden, en die kijken wel met de pet van het landschap op
- Cultuurgronden, geef deze gronden waar dat kan terug aan de natuur en laat de gronden beheren door terrein beherende organisaties (TBO's).
- Ook TBO's hebben verdienmodellen
- Natuurbeheerders laten zich zelden zien, zoek naar geschikte beheerders voor een gebied. Kwaliteit van het beheer is heel belangrijk.
- Zorg voor continuïteit rond vergroeningsprojecten (ook qua bemensing, capaciteit, trekkerschap (bv vertrek Roel Goossens)). Zorg ook voor onderhoud na aanplant/aanleg (Put Schey).

Verdienmodellen

- Zorg voor alternatieve verdienmodellen (agrarisch natuur- en landschapsbeheer) om teruggang fruitteelt en melkvee op te vangen. Zet naast toeristenbelasting meer instrumentarium in om dit te bekostigen
- Om landschap te handhaven moet je over gaan tot een andere manier van belonen voor beheer en onderhoud van het landschap. Daar moet een goed verdienmodel voor zijn
- Meer middelen voor agrarisch natuurbeheer en landschapsbeheer, verleid de boer om dit te doen
- Landschapselementen en landschapsbescherming gesubsidieerd houdt geen stand. De boer moet er iets aan hebben en moet onderdeel zijn van een verdienmodel
- Biodiversiteit gemonitord vanaf 1980. Overheid kan voor bermenbeheer ook de aangrenzende agrariër inschakelen en hoeft niet alles aan te besteden
- Geef agrariër vergoeding voor bloemrijk landschap
- Toeristenbelasting of invoeren omgevingsbelasting, die niet alleen wordt opgebracht door de verblijfsrecreant maar door iedereen die van het buitengebied gebruik maakt.
- Nadenken over het invoeren van vignet in bepaalde zones. Met de opbrengsten kun je allerlei projecten financieren. Met toeristenbelasting belast je alleen de verblijfstoerist, terwijl ook veel dagtoeristen het gebied bezoeken. Achterliggende gedachte: als je voor iets betaalt, krijgt het meerwaarde
- Vrijwillig landschapsvignet invoeren voor de verblijfsrecreant
- MOZL heeft een vrijwillig vignet voor mountainbikers. Kost 10,- en ongeveer 700 vignetten afgenomen. Op de routes wordt niets van vuil aangetroffen. Degene die een biljet aanschaft voelt eigenaarschap
- Toeristenbelasting ten goede laten komen aan het landschap
- Middelen kunnen ook van bedrijven komen
- Fonds voor natuur en landschap oprichten
- Landschapsfonds is absoluut noodzakelijk
- Realiseer een landschapsfonds, liefst revolverend. Hoe kunnen we zorgen dat degene die toevoegen ook een vergoeding krijgen, denk ook aan het instellen van een landschapsfonds
- Landschapsfonds instellen
- Investeer in beheer, maak geld vrij hiervoor
- Beloon waarde toevoeging, investeer als overheid, bijv. in bloeiende bermen en vergroen daarmee de economie
- Habitatbanking: bedrijven laten bijdragen aan natuurschoon buitengebied
- Verdienkracht landschap niet alleen richten op toerisme maar ook wijnbouw, goed wonen etc.
- Grensgebied Voeren is beschermd historisch nationaal landschap. Dienst Onroerende Erfgoed voert dit uit obv ministerieel besluit via een beheersplan. Daarin zit onder meer een beheervergoeding voor landbouwers en een grondenbank.
- Ook in Voeren zoekt met naar fondsvorming tbv landschap. Toeristenbelasting komt hier niet bij gemeenten terecht…. Hoe kun je ok de dag bezoeker mee laten betalen aan landschap? Daar is nog geen oplossing voor gevonden. Voorinvesteringen voor bv een parkeer/toegangssysteem zijn daardoor niet haalbaar gebleken.
- 1 miljoen bomen plan provincie. Mensen die meedoen zijn bereid tot aanplant mits er een vergoeding tegenover staat. Dus uiteindelijk draait het toch allemaal om geld. Kijk ook naar project korenwolf. Blijft alleen in stand door subsidies. Als je natuur zijn gang laat gaan heeft korenwolf veel natuurlijke vijanden, dus vraag of je hierin op moet inzetten.

- Korenwolf heeft ook positieve effecten op flora en fauna. Het landschap/ natuur moet ons allen wat waard zijn en iedereen moet hierin zijn verantwoordelijkheid nemen, niet alleen de gemeente
- Kijk naar andere verdienmodellen in combinatie met bijv. natuur-inclusief agrarisch ondernemen. Er moet niet alleen gedacht worden aan compensatie van inkomsten maar er moet nadrukkelijk gekeken worden naar een stukje overcompensatie. M.a.w. het moet voor de agrariër aantrekkelijk gemaakt worden.
- Nieuwe verdienmodellen mogen niet ten koste gaan van de waarden die je wil beschermen. Verdienmodellen zijn vaak gebaseerd op het ontplooien van uiteenlopende activiteiten met winstoogmerk. Iedere Nederlander vindt wegen-, toeristenbelasting of waterschapslasten inmiddels heel normaal. Speciale heffingen voor herstel, beheer en onderhoud van ons Nationale Landschap ligt meer voor de hand dan in dat kwetsbare gebied aanvullende verdienmodellen/economische activiteiten te stimuleren.

4. Het bewaren van de rust in ons landschap

Omgevingslawaai/ overlast

- Rust niet alleen anders omgaan met evenementen maar ook gemotoriseerd verkeer terugdringen
- Rust wordt verstoord door verkeer. Pas infrastructuur aan.
- Motorlawaai grote bron van ergernis. Verkeerslawaai komt te weinig terug
- Savelsbos: steeds meer paden en wegen worden gebruikt door bezoekers, terwijl dat niet de bedoeling is. Kijk samen met andere organisaties, zoals Staatsbosbeheer, hoe je rust kunt terugbrengen in de gebieden.
- Rust bewaren is noodzakelijk vooral in natuurgebieden. De druk op de natuur in ons gebied is gigantisch. In het Savelsbos worden in de nacht feesten gehouden, crossmotoren gaan door het gebied en ook mountainbikers en wandelaars houden zich vaak niet aan de daarvoor bestemde paden. Geen grotere druk leggen op kwetsbare natuur. Sluit bepaalde gedeelten af, zodat dieren daar rust vinden. Verwijst bijv. naar reeënpopulatie, wordt opgejaagd door menselijk gedrag met als gevolg dat er evenredig veel slachtoffers onder deze populatie vallen.
- Ommetjes (alle paden rondom het bos) dragen hier ook aan bij. Iedereen wilt van het uitzicht genieten maar dieren voelen zich opgejaagd in hun natuurlijke omgeving door het continue aanwezig zijn van mensen.
- Breng belanghebbenden samen en maak afspraken gezamenlijk vanuit het belang van het gebied, vgl. Veluwe, waar ook gedeelte luw is gemaakt.
- Ook herrie, geluid verkeersoverlast en steeds breder wordende landbouwvoertuigen vragen de aandacht.
- Niet alleen kritisch naar evenementen kijken maar ook toename van verkeersbewegingen voorkomen en/of verkeersoverlast actief terugdringen. Sowieso in de Stiltegebieden en daar waar het woon- en leefklimaat door verkeersoverlast/lawaai onderdruk staat.

Stiltegebieden

- Stiltegebieden zouden meer benadrukt mogen worden en uitgebreid

Rust in relatie tot toerisme en recreatie/ wonen

- Kijk of je bepaalde gebieden belast en andere gebieden ontlast
- Bedreiging: groepen fietsers, hoe gaan we daarmee om / handhaven
- Rust in het landschap. Evenementen kun je op sturen, dagtoerisme is moeilijker te sturen.
- Wellicht ook overwegen aanleg van transferia, zodat je in ieder geval “blik” buiten gebied houdt.
- Verwijst naar Wit Grub/ Pop up restaurant Mescherhei. Begrijpelijk vanuit toerisme/ corona, maar betekent wel dat de fauna populatie in het gebied verstoord wordt. Dit is ook al zichtbaar en blijkt uit gegevens. Je moet keuzes maken omwille van de toekomst en daarbij bewust ervan zijn dat er een grens zit aan groei.
- Je hoeft niet alles overal te doen

- Hoe voorkom je “te druk” door bijv. recreatiestromen uit elkaar te halen, bijv. mountainbikeroutes niet door wandelroutes, die vnl. door de recreatieve wandelaar worden gebruikt.
- Houdt gebieden vrij van recreatie, maar handhaaf dan ook

Thema Landbouw

1. Naar een vitale, toekomstbestendige, natuur- en landschapsvriendelijk en duurzame agrarische sector.

Beeld agrarische sector

- De agrarische sector is continue in transitie. De vraag is dan ook of de agrarische sector wel begrepen wordt. Te negatief beeld agrarische sector
- Fijn dat keukentafel gesprekken gevoerd zijn. De agrarische sector heeft het gevoel dat er weinig aandacht is voor hun problematiek
- Waarom landschap en natuur en landbouw apart. Landbouw levert wezenlijke bijdrage aan cultuurlandschap en beheert ook cultuurlandschap
- Vele agrariërs, boeren al circulair
- Termen: korte ketens, kringloop, natuur inclusief worden veel geroepen, maar is niet duidelijk wat hiermee bedoeld wordt. Zuid-Limburg heeft al een vorm van kringlooplandbouw. Deels doen we dit
- Agrarische sector wel/ niet bedreiging voor natuurgebieden. Tegenstrijdige opvattingen
- Wij zorgen voor voedsel, dat lijkt vaak niet meer duidelijk.
- Voedsel produceren is corebusiness van de agrarische sector. Landbouwer moet al heel veel en nu wordt meer gevraagd. Kijk bijvoorbeeld naar afspraken met het waterschap. 15 maatregelen om water vast te houden. Bedrijven doen al heel veel, zijn maatschappelijk betrokken, maar dat wordt niet geëtaleerd. Er wordt veel op het bordje van de agrarische sector gelegd.

Landbouwtransitie

- Paardenhouderij is ook agrarisch. Paardensector kent verschillende bedrijfstypen en biedt mogelijkheden
- Melkveehouderij betekent behoud van grasland en beperken wateroverlast
- Breng het nog een stap verder, instrumenten en verdienmodellen. Blijf niet in je cocon zitten als gemeente maar ga actief op zoek naar verdienmodellen voor ondernemers.
- Problemen zijn helder maar hoe los je ze op. Je kunt wel groen doen maar niet als je rood staat. Je moet verbindingen kunnen maken en aanpakken
- Landbouwtransitie is noodzaak. Rondom natura 2000 gebieden/ bufferzones liggen kansen voor andere manieren van landbouw. Kijk met name als eerste naar deze gebieden.
- De aanwezigheid van fruitboomgaarden versterkt de omgeving rondom een bos voor diverse diersoorten
- Noodzaak landbouw moet anders, maar bedrijven die al in de nabijheid van Natura 2000 gebieden liggen moeten al aan strenge eisen voldoen voor wat betreft bijv. gebruik van bestrijdingsmiddelen omdat deze gebieden vaak ook waterwingebied zijn
- Vanuit de overheid zou er meer ruimte moeten zijn om milieubewuste maatregelen te nemen
- Richt een proefboerderij op, zodat je kunt ondervinden hoe het is om te boeren in een kleinschalig landschap
- Er zijn voldoende landbouwbedrijven die het goed doen. Pak degene die niets doet en ga daar als gemeente het gesprek mee aan
- Holistisch denken/ systeem denken, balans vinden
- Tweestrijd nu in landbouw, enerzijds biologische manier van bedrijfsvoering anderzijds gangbare bedrijven. Beiden zijn nodig.
- Het “hoe” is nog weinig gedefinieerd/ nieuwe businessmodellen ontwikkelen/ korte ketens/ natuur inclusief/ eerlijke prijsstelling. Duidt deze thematieken
- Nieuwe takken wijnbouw/ paarden bieden kansen voor beheer, bedrijfsuitjes, recreatie, toerisme en horeca, dat is nog mager verwoord in het stuk.
- Toegevoegde waarde creëren, schaalvergroting landbouw is eindig
- Regeneratieve landbouw opnemen/ ecosysteemdiensten idem
- Rol ondernemers bij maatschappelijke problemen, bijv. klimaatadaptatie
- Faciliteer agrariërs alleen als het maatschappelijk wat oplevert
- Kleinschalige landbouw is vaak niet haalbaar, evt. wel landbouw met respect voor kleinschalig landschap

- Transitiekomt op gang maar heeft te maken met gedragsverandering. De huidige generatie is al bewuster maar vergt een lange tijd. Redeneer altijd vanuit Sustainable Development Goals
- Circulaire, natuur inclusieve landbouw is het doel.
- Om deze vormen van landbouw te realiseren moet z.s.m. een denktank ingesteld worden waarin deskundigen (Wageningen Universiteit), LLTB, Provincie en gemeente(n) vertegenwoordigd zijn. Deze denktank moet nieuwe vormen van landbouw in een kleinschalig landschap ontwikkelen. In het verlengde hiervan moeten een aantal proef-/voorbeeldbedrijven opgericht worden. Ook moet biologische landbouw financieel en met grond/hectares/erfpacht constructies gestimuleerd worden.
- Transitie stuit bij veel agrariërs op weerstand. Juist grootschalige bedrijven kunnen innoveren, omdat zij over geld beschikken. Zij kunnen bijv. investeren in apparatuur om met zo weinig mogelijk bestrijdingsmiddelen te telen.
- Geef landbouw ook ontwikkelruimte. Energie van individuele ondernemers benutten.
- Maak nu al keuzes rond agrarische transitie
- Zet pilots op rond natuur inclusieve landbouw SBB draagt bij middels cursussen, het omvormen van bedrijven, middels inzet van gronden.
- Europa bepaalt markt en dus mogelijkheden landbouw (fruitteelt), dit is voortgekomen uit het verleden: Nooit meer honger en voedsel zo goedkoop mogelijk produceren. Dit moet veranderen. Overheid moet model vinden waarin agrarische ondernemer boterham kan verdienen.
- De beëindiging van bedrijven gaat veel sneller dan gedacht! Voorkom steeds meer grootschalige akkerbouw.
- Agrarische sector gaat halveren. Land zal bewerkt blijven, grootschaliger, tenzij alternatieve verdienmodellen worden gerealiseerd
- Veel veranderingen op korte termijn. Bedrijven zullen halveren. Landschap zal ten gevolge daarvan niet kleinschaliger worden maar eerder grootschaliger
- Emissiearme landbouw ontbreekt als doelstelling
- Fruit en melkvee hebben het moeilijk. Balans gaat eruit. Grootschalige akkerbouw/groenteteelt gaat te veel het beeld bepalen
- Emissiearme landbouw ontbreekt als doelstelling
- Fruit en melkvee hebben het moeilijk. Balans gaat eruit. Grootschalige akkerbouw/groenteteelt gaat te veel het beeld bepalen
- Kenmerk van onze gemeente: Balans: melkveehouderij/ fruitteelt / akkerbouw. De fruitteelt heeft het moeilijk en verdwijnt langzamerhand, ook melkveehouderijen hebben/ krijgen het moeilijk. Als beiden afnemen is balans weg Grootschalige akkerbouw dreigt.
- Kenmerk van onze gemeente: Balans: melkveehouderij/ fruitteelt / akkerbouw. De fruitteelt heeft het moeilijk en verdwijnt langzamerhand, ook melkveehouderijen hebben/ krijgen het moeilijk. Als beiden afnemen is balans weg Grootschalige akkerbouw dreigt.
- Teruggang bedrijven gaat heel hard. Situatie is urgent!
- Kringlooplandbouw is in deze regio vooralsnog niet de oplossing. Grote groep is er niet klaar voor. Eerst verdienmodel herstellen, zekerheid bieden, dan verder innoveren. Stikstof dwingt tot saneren ipv tot omvormen.
- Voorkom dat de neventakken gaan overheersen, dan verdwijnt karakteristiek beeld (fruitbloesem, koeien).
- kleinschaligheid landbouw staat op spanning met/door Europees beleid.
- De richting wordt belangrijk, ook in Europese context, circulaire landbouw maar er moet wel brood op de plank komen
- Toekomst andere verdienmodellen nodig, geldt overigens ook voor toerisme en recreatie
- Er moet, mede in relatie tot de stikstofproblematiek, op een andere wijze geboerd moet worden. Natuur-inclusie landbouw, strokenlandbouw inclusief natuurstroken en gebruik maken van droge mest zijn daar voorbeelden van

Vitaliteitscoach

- Vitaliteitscoach kan werken, mits juist ingezet.
- Moet van vele markten thuis zijn
- Inzet vitaliteitsmananager: Bedrijfsmatige oplossingen moeten uit het bedrijf zelf komen, knelpunten moeten ruimtelijk oplosbaar zijn
- Vitaliteitsmanager: zorg dat je overall paraplu hebt, waar willen wij naar toe. Dan adviseren op ondernemersniveau. Basis vraaggericht werken, maar wel vanuit de overall paraplu.

- Vitaliteitsmanager moet uitgaan van verdienmodel. Wat kan en wil de ondernemer? Altijd gesprek aangaan
- Ga in een vroeg stadium in gesprek met boeren. Als zij hun koers hebben bepaald is het te laat.
- Het moet van 2 kanten komen. Er is veel te winnen.
- Casussen moeten max. 3 jaar in beslag nemen.
- Geef snel aan of iets kan of niet. Soms duurt het jaren voordat een boer zekerheid heeft over plannen. Funest voor bedrijf en vertrouwen. Wijs vaste contactpersoon aan die vanaf begin betrokken is en meedenkt.

2. Lokale economie, korte ketens en ketensamenwerking

Vraag: Consument

- Korte ketens hangt samen met de vraag naar plaatselijke producten. Als die vraag er niet is kun je niet van agrariër verwachten dat hij zijn bedrijf aanpast. Er is dan geen verdienmodel
- Mindset consument moet veranderen
- Consument meer stimuleren om lokaal product te kopen
- Consumentengedrag zal eerst moeten veranderen, dan pas kan de landbouw hierop inspelen. Niet andersom
- Consumentgedrag beïnvloeden.
- Groeiende groep consumenten wenst rechtstreeks van agrariër groente af te nemen. Dit is wellicht geen oplossing voor alle agrariërs maar wellicht wel voor een enkeling
- Fruitteelt zijn wereldspelers en lokaal te weinig afzet. Geldt ook bijv. voor melkveebedrijven.
- Korte ketens aangegeven als verdienmodel, maar slecht voor paar agrariërs weggelegd. De vraag naar lokale producten is onvoldoende. Mensen willen goedkoop voedsel en hebben in de winkels de keuze hiervoor.
- 70% van de landbouwproducten wordt geëxporteerd omdat het goede voeding is

Aanbod: Producent

- Streekproducten niet goed te vinden. Waar kan ik terecht?
- Vergoedingen voor streekproducten nodig. Anders voor boer niet haalbaar.
- Ook nu moeten agrariërs al aan allerlei keurmerken voldoen voor het leveren van het product, bijv. planet proof, maar dit levert niets extra's op.
- Vraagtekens bij marktwerking/ overheid zou regie moeten nemen
-

Distributie

- Regionaal voedselsysteem onderzoeken op schaalniveau Zuid-Limburg. Transport/ distributie Masterplan opstellen met investeringsagenda
- Korte ketens ook grensoverschrijdend bekijken
- Circulaire landbouw/ korte ketens: waarom komt agro leisure park niet van de grond. Distributie vaak heikel punt, er is aanbod en vraag maar hoe krijg je dit bij elkaar
- Praktische barrières (macht supermarkten/ Campina)
- Lokaal fruit/ rol veiling?
- Korte ketens: Kijk of veiling weer meer functie kan krijgen. Faciliteer distributie systeem. Eea (tenminste) op Middengebied niveau.
- Korte ketens e.d. streekproducten zijn voor de meesten (nog) niet aantrekkelijk. Gemiddelde boer wil/kan daar niet aan. Eerst logistiek/distributie en consumentengedrag op orde brengen ("t moet bij de Sligro in de schappen liggen").
- Boerderij verkoop via automaten is kleinschalig maar succesvol. Aanhaking over de grens met aanpak korte ketens (Sanne Minten) kan interessant zijn
- Men wijst ook op initiatief -soort hello fresh (pakketten streekproducten)- rond voormalige elektriciteitstoren Clermontshof), in combinatie met wonen en een buurtwinkel.
- Model Süd Tirol als voorbeeld nemen. Vraag en aanbod bij elkaar brengen, distributie. Digitaal platform realiseren vanuit samenwerking. Streekeigen melk wordt in Duitsland afgezet.
- Retailers erbij betrokken en innovatie en streekproducten faciliteren. Werk met pilots om te leren en te inspireren.

- Agro Leisure in Nyswiller is niet geslaagd, opm. hier stond concept niet ter discussie maar locatie. Zijn nog zoekende naar locatie.
- Welke rol kan de Veiling Margraten hierin spelen?
- Waarom zou een lokale markt niet werken? Kijk bijvoorbeeld naar de lokale wijnbouw, dat slaagt wel.

Branding – Marketing

- Om de lokale economie beter te promoten mag natuurlijk gekeken worden naar initiatieven zoals in Süd-Tirol. Dichter bij huis zijn meerdere van dit soort initiatieven succesvol. Happy Cow in Wallonië, Echt Texels Product, Lekker van bij ons en Vlam.be uit Vlaanderen, om er maar enkele te noemen. Vlam.be gooit er enkele keren per jaar nog een 'week van de korte keten' tegenaan. Liever Lokaal kan het best versterkt worden met een eigen keurmerk, bijvoorbeeld onder de naam 'Echt Limburgs Product' (werkt ook nog eens grensoverschrijdend) en voor extra promotie kan oa gebruik gemaakt worden van de Reus van Schimmert. Een groter uithangbord dan dit is niet denkbaar! Een grote valkuil bij het aan de man brengen van streekprodukten is dat iedere producent voor zich maar iets probeert. Men zal zich moeten organiseren net zoals een coöp. fruitveiling dat ook doet.

Algemeen

- Wat levert de coronaperiode op voor korte ketens?

3. Agrarische bouwkavels in het buitengebied

- Bedrijfslocaties beter benutten, bijvoorbeeld t.b.v. opfok paarden
- Nadruk in de maatschappelijke discussie ligt teveel op bouwkavels. Gebruikswijze grondareaal is veel bepalender voor toekomst landschap.
- Zie voor overige opmerkingen onder thema landschap en natuur: vrijkomende agrarische bebouwing en bouwlocaties
-
-

4. Verbreding van de bedrijfsactiviteiten en beëindiging van de bedrijfsactiviteiten

Voorwaarden verbreding

- Verbreding mag niet ten koste gaan van landschap en natuur
- Bij verwerking van agrarische producten de vraag stellen of wij deze activiteiten wel in het buitengebied wensen. Mn als het industriële activiteiten worden.
- Dit soort industriële activiteiten en de daarbij behorende gebouwen, voorzieningen en verkeersstromen horen niet in het buitengebied thuis. Zij verstoren het evenwicht met woon- en leefklimaat en recreatieve en toeristische waarden en belangen.
- Economie op basis van kleinschaligheid, huisgebonden. Dus bij bedrijfsbeëindiging niet omzetten naar andere 'industriële bezigheid", zoals bijvoorbeeld het verwerken van fruit
- Verwerken van agrarische producten ter plaatse mag geen industriële activiteit worden die afbreuk doet aan het landschap
- Ondernemers moeten geholpen worden. Innovatiekracht ondernemers. Op individueel niveau aandacht voor de ondernemer.
- Hoofdfunctie blijft landbouw. Aanvullende functies/verbredingsactiviteiten mogen geen doel op zich worden respectievelijk niet losgekoppeld worden van het agrarisch bedrijf.

Verbreding en/ of nevenactiviteiten

- Wat is bedoeld met nevenactiviteiten, mits onderdeel van het totale bedrijfsconcept. Wordt bedoeld : Ondergeschikt aan. Wellicht hebben nevenactiviteiten ruimtelijk gezien grotere impact, is dat de bedoeling

5. Experimenteren

Hoe
• Villaflora veehouder, omschakeling korte ketens, kleinschalig, van bijverdienste naar corebusiness, goed om als voorbeeld mee te nemen in het kader van experimenteren
• EO Wijersprijs concepten gebruiken in de praktijk
Precedent experimenten/ pilots • Experimenten kunnen precedentwerking geven. Zowel gewenste als ongewenste. Bewust van zijn en op sturen. Experimenteren geldt zowel voor initiatiefnemers als voor overheid

Thema Toerisme en recreatie

1. Naar een vitale, toekomstbestendige en duurzame toeristische sector in een kwalitatief landschap

Ondernemen en kansen

- Ondernemers houden van het gebied en dat heeft direct te maken met de leefbaarheid. Anders ligt ondermijning op de loer
- Steun ondernemers die willen innoveren
- Nader invullen ondernemerschap/ innovatie, hoe doe je dat, kwaliteit in plaats van kwantiteit, hoe?
- Kansen zijn er in de vorm van authenticiteit, herbestemming monumenten, relatie cultuur – traditie – toerisme, evenementen die de kracht van de regio versterken, innovatieve voorzieningen bijv. Veldkas
- Link toerisme/ gezondheid, de Vitamine G, denk hierbij aan spa's / spa forrest dat soort initiatieven. Welness op basis van wat wij willen. De paraplu boven deze thema's: gezondheid. Etaleer deze samenhang. Story telling
- Innovatief ondernemerschap scherper benoemen/ duurzame energie meer benadrukken: hoe kunnen we ondernemers inspireren om energie neutraal te worden.
- Dieper op specifieke doelgroepen ingaan, bijv. natuur/ omgevingsbewuste mensen. Omgeving centraal/ Cittaslow/ mensen zijn zich bewust van de plek. De waardering neemt dan ook toe.
- Community vorming/ samen zaken afspreken
- Beter op een plek een goed initiatief dan meerdere initiatieven die geen kwaliteit/ visie op de toekomst hebben
- Let op branding, maak bijzondere producten, in lijn van CittaSlow
- Marketing belangrijk, creëer zo een verdienmodel (gaat niet persé over geld). (Voorbeeld bebording: juiste sfeer en karakter uitstralen).
- Wees zuinig op je merk (geen concessies doen aan je keurmerk)
- VVV Zuid Limburg doet goed werk

Balans

- Toevoegen/ Toerisme is er dankzij het landschap en niet andersom
- Toekomstige en duurzame toeristische sector wordt gewenst: Green Destination maar wat levert toerisme eigenlijk op (rioolbelasting en toeristenbelasting) - en wat kost het?...Bewoners krijgen steeds meer problemen met teveel aan toerisme
- Wat is het doel van ons landschap en hoe kan een ondernemer zijn bedrijf hierop aanpassen. Nieuw business model maken
- Crossovers zoeken, landschap en recreatie geen tegenstelling, maar juist verbinding
- Recreatieondernemers moeten op hun terrein ook meer aandacht besteden aan het landschap, bv door aanplant inheemse soorten
- Mogelijkheden onderzoeken om inwoner "te compenseren" voor toerist
- Scheiding verblijfsrecreatie en inwoners verminderen. Andere houding, verbinden door alles met mate te doen (activiteiten/ autoverkeer). Dit borgen
- Bewustwording, koppelen aan identiteit streek
- Voeren worstelt ook met vele herbestemmingen (zone vreemd) naar toerisme. Weinig kwaliteit. Dit leidt tot aantasting van de leefbaarheid
- Drukte toerisme gaat ook over verkeersoverlast
- Voeg toe aan richtinggevende uitspraken:
    - Toerisme en recreatie met respect voor mens, milieu en economie, waarbij kwalitatieve groei gaat boven kwantitatieve groei.
    - Beheersbaar maken van recreatieve druk in kwetsbare gebieden en het duurzaam maken van de hele toeristische sector.
    - Rekening houden met leef- en woonklimaat
    - Rust en stilte in alle afwegingen betrekken

Provinciaal beleid

- Visie toerisme 2030 wordt onderschreven maar deze geeft aan dat er een overcapaciteit is in elke vorm van accommodaties. In POVI wordt aangegeven om deze dan in te vullen met arbeidsmigranten
- Provinciale adviescommissie kan alleen adviseren, maar er is steviger beleid nodig om te sturen.

2. Her invulling vrijkomende locaties in het buitengebied met toeristisch/ recreatieve functies

- Recreatieve concepten inzetten op VAB ś
- Verbreden agrarische en recreatieve activiteiten gebeurt al. Soms bijt dit? Hoe te verbinden. Heldere randvoorwaarden creëren voor ontwikkelingen en initiatieven.
- Prioriteer in leegstandsaanpak en gebiedsaanpak
- Oude vergunningen voor verblijfsrecreatie worden in Voeren nu omgezet in woonfunctie. Dit is ongewenst, maar door maas in de federale wetgeving (verplichte inschrijving) kan Voeren dit niet tegenhouden.
- Zorg voor teveel campings terwijl de markt verzadigd is. Handvatten nodig
- We hoeven niet alles te stimuleren/ her te bestemmen. Soms locaties niet meer invullen

3. Evenementen

Wat

- Verbinding cultuur/ culturele DNA en organiserend vermogen (evenementen) meer benadrukken als basis voor toerisme en dus meer benoemen tradities, verenigingsleven enz. kijk bijv. naar Poorten van Reijmerstok
- Meer crossovers, zoals bijv. met IKL en evenementen (vossenjacht Mheer) benutten en ontwikkelen.
- Meer afstemming nodig bij evenementen, kijk naar evenwicht, schaal en aard van de evenementen, in relatie tot de kwaliteit van het landschap
- Evenementen coördineren en begrenzen
- Aard en schaal evenementen kritisch bekijken en sturen
- Balans en maatwerk versterkt elkaar en biedt kansen

4. Fiets- en wandelpaden

- Meer aandacht voor fietsen/ wandelen, kan ook weerstand oproepen, denk bijv. aan trambaanfietsroute
- Verdere concretisering is nodig om belang voor mountainbiken te kunnen bepalen
- Sporttak Heuvelland in beweging past bij recreatie/ gezondheid. Dit op p. 24 bij wandelfietsverbindingen benoemen
- Routenetwerk ruiters knooppunten (provincie) in ZL opzetten net als elders in Limburg. Via Visit – ZL met oog voor kwaliteit en veiligheid
- Wandelen en fietsen scheiden in verband met veiligheid en rust/ beleving (zie ook onder verkeersveiligheid)

Thema Wonen

1. Uitbreiding van woonbebouwing in het buitengebied

Wonen in het buitengebied

- Niet meer bouwen in het buitengebied, alleen in het kader van herbestemming
- Bedreiging goed woon en leefklimaat door weekend wonen. Geen bijdrage aan gemeenschap/ leefklimaat en belemmert ook de doorstroming op de woningmarkt.
- Juridische instrumenten: forensenbelasting/ vergunning voor tweede woning?
- Aandacht voor milieu
- Spuitcirkelmaterie ontbreekt
- Voorkomen opkoop woningen door weekend verblijvers ten koste van jongeren uit de regio
- Veel mensen van “buiten kopen woningen op. Geef eigen jeugd kans om woning te vinden i.v.m. leefbaarheid
- Bouw in elke kern een aantal woningen bv langs dorpsranden voor jongeren
- Maak woningbouw ter plaatse van her te bestemmen agrarische bouwkavels (ruimer) mogelijk, daar waar het kan zonder landschap te schaden.
- Woningbouw op herbestemmingslocaties combineren met sloopregeling en goede landschappelijke inpassing.
- Geef jonge starters uit de streek een betere kans op woningmarkt boven import pensionado’s
- Wonen op platteland ook mogelijk maken om stad/kern te ontlasten en steden meer te vergroenen
- Vraag naar tiny houses vanuit makelaardij herkenbaar maar geen in deze streek in portefeuille

Gezond en leefbaar buitengebied

- Effecten van verblijven en wonen in deze omgeving. Vitamine groen, wat doet groen met je, Dat mag veel mee benadrukt worden/ denk bijvoorbeeld aan Heilwald Duitsland Gezondheid/ verblijven in groen
- Weerstand van bewoners t.o.v. drukte/ overlast door recreatie wordt onderschat
- Bomen in kernen zijn oplossing voor hittestress
- Wonen/ nieuwbouw richt zich met name op de kernen Eijsden en Margraten. In de kleine kernen trekt daardoor de jeugd weg. Dit leidt ertoe dat ook tradities / verenigingsleven hier onder lijden. Bouw ook in de kleine kernen betaalbare woningen. De bestaande woningvoorraad is voor starters niet te betalen en wordt vaak aan mensen van buiten de kern (Randstad) verkocht, die verder geen affiniteit met kern hebben.

2. Een duurzaam en goed bereikbaar buitengebied

Schaalniveau

- Mobiliteitsruimte is gering/ moet je op een groter schaalniveau zien dan Eijsden-Margraten
- In Omgevingsvisie strategische visie op verkeer en vervoer oppakken

Digitale bereikbaarheid

- Digitaal belangrijk (telewerken)/ digitale bereikbaarheid buitengebied moet in orde zijn. Snel internet is een voorwaarde, en zal ook tot minder woon-werkverkeer leiden.
- Effecten ontwikkelingen digitalisering/ thuis werken ook inzetten voor recreatie en landbouw

Verkeersveiligheid

- Infra verbindt de kernen
- Zorgen over druk van gemotoriseerd verkeer
- Landbouwverkeer aanpakken in overleg. LLTB is bezig met een verkeerscampagne
- Autoverkeer en overig verkeer uit elkaar halen
- Wandelroutes en mountainbikeroutes uit elkaar halen
- Scheidt wegen: gemotoriseerd verkeer en agrarisch verkeer t.o.v. fietsen en wandelen. Steeds meer gevaarlijke toestanden
- Willen we nog tochten met gemotoriseerd verkeer over onverharde wegen, of moet je deze wegen alleen toegankelijk laten zijn voor wandelaars, fietsers en landbouwverkeer

- Landbouwwegen primair gebruiken voor agrarisch verkeer en langzaam verkeer, dus geen autoverkeer
- Verkeersveiligheid ontbreekt
- Scheid verkeer (m.n. fiets en wandelaar). Ook bovenlokaal afstemmen.
- Kijk hoe je als bedrijf je infrastructuur inzet, Hoe organiseer je als bedrijf je verkeer, daar heb je invloed op en daarmee ontlast je vaak woonkernen
- Autoverkeer loopt tegen de grenzen op. reguleren cfm nationaal park met transferia/hubs aan de randen.
- Landbouwverkeer heeft er last van dat overdag veldwegen/ holle wegen veel te druk zijn. Landbouwers moeten hier door om land te kunnen bewerken. Dit leidt vaak tot irritaties bij wandelaars en fietsers. Trek verkeersstromen uit elkaar
- Smalle wegen buitengebied en verbreding van de landbouwvoertuigen
- .

OV en fietsgebruik

- Voorziening in het Heuvelland minder dan elders. Aandachtspunt: Vraag gestuurd systeem
- Inzoomen op stimuleren duurzame mobiliteit. Laat de auto staan. In Zuid-Limburg is fietsgebruik woon-werkverkeer laag en autoverkeer hoog
- Goede laadinfrastructuur voor fietsen helpt/ thuiswerken wordt belangrijker

3. Vliegtuigoverlast

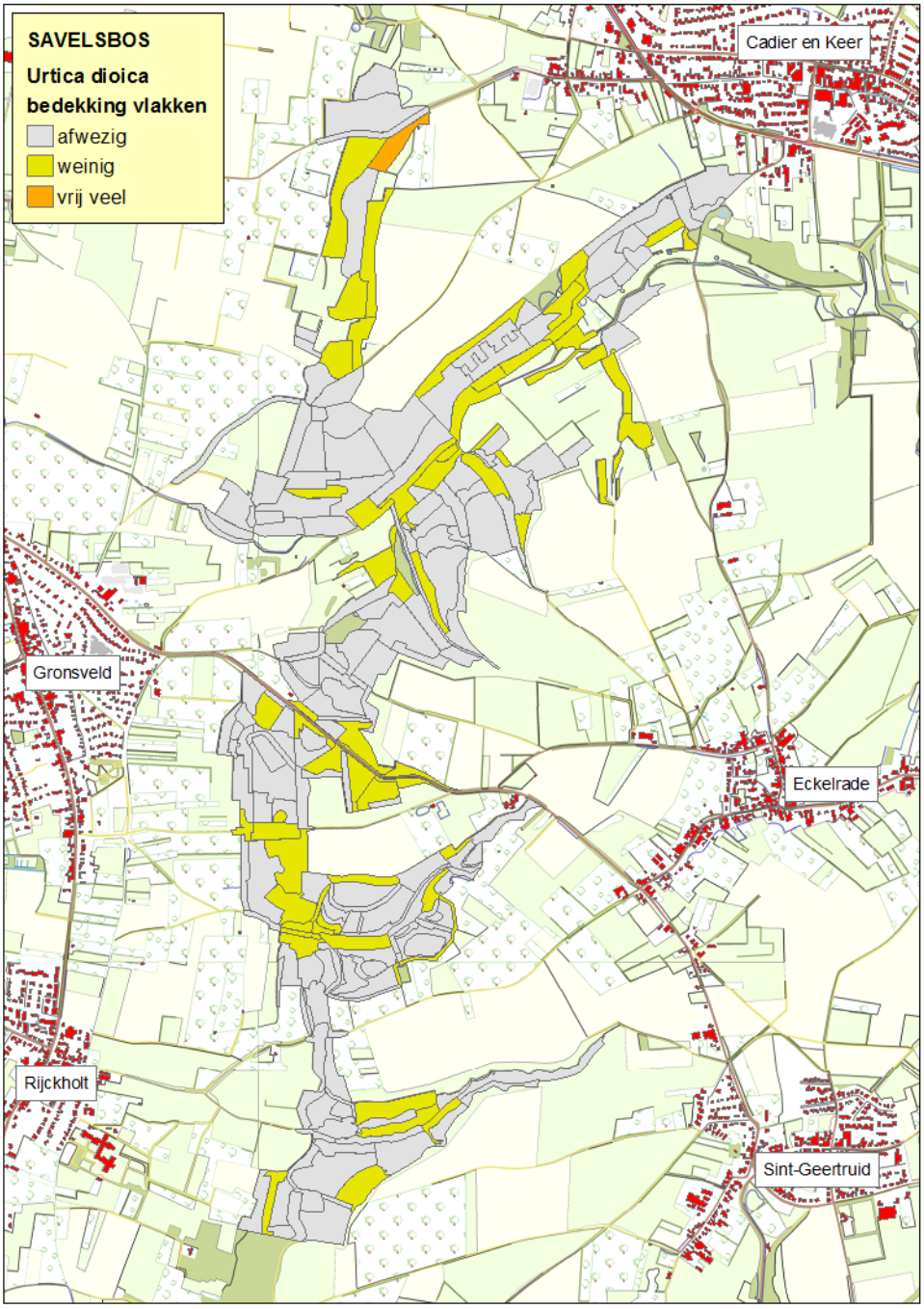
- Benader veiligheid en vliegverkeer/ overlast vanuit meerdere thema's niet alleen wonen
- Geluidsoverlast veel explicieter benoemen. Spanning met assets rust ruimte en stilte. Vliegverkeer heeft geen relatie met regionale economie. De nadruk ligt nu op het visuele aspect van het landschap, geluid is ondergesneeuwd. Ook bij toerisme geluid nadrukkelijk benoemen. Geluid wordt tot op bepaald niveau geaccepteerd door toeristen, maar gaat dit het niveau te boven, dan krijgen toeristen beleving niet meer. Hier worden ook steeds meer klachten over geuit.
- Bierset/Luik steviger duiden/ nu wordt alleen op Beek ingegaan
- Vliegtuigoverlast verkeerde benaming, het is feitelijk een geluidsprobleem, niet zozeer uitbreiding/ meer bewegingen is het probleem maar waar en met welk effect. Lobby samen met andere partijen voeren
- Overlast wordt niet waargenomen.
- Kijk naar economisch plaatje van het vliegveld MAA. Wat voegt het toe aan de economie. Dit is heel weinig en MAA blijft alleen maar overeind door het verstrekken van subsidies. Dit geld kan de provincie beter inzetten, bijv. voor de agrarische sector

4. Omgevingsdialoog

- Omgevingsdialoog gaat verder dan "afstrepen". Vooraf in gesprek gaan, serieus nemen
- Omgevingsdialoog is meer als handtekeningen ophalen
- Omgevingsdialoog er mogen eisen gesteld worden, maar realiseer je ook dat dit voor de ondernemer een extra investering vraagt en ook hier moet de balans gezocht worden.
- Zorg voor omgevingsdialoog door initiatiefnemers, vooruitlopend op Omgevingswet

Soortenkaart grote brandnetel

Bron: soortkartering Nigel Harle

Bijlage 2: Overzicht kansen en bedreigingen

Uit: sessies samenleving en stakeholders 2018/2019

1. Natuur en landschap

Kans

Bedrijf aanpassen aan landschap
Boer onderhoudt landschap (dubbele baan)
Boeren financieel tegemoet komen bij landschapsonderhoud eventueel relatie leggen met inkomsten uit toerisme
Boerenschuren inpasbaar/ andere functies inpasbaar op bepaalde locaties, bijv. recreatiepark op plateau
Buitengebied als decorstuk, de mooie uitzichten beschermen
De mooie uitzichten beschermen
Duidelijke grenzen percelen, stroken moeten onderhouden worden
Goede afweging natuur/landschap vs. Bouwland
Karakteristiek groen terugbrengen
Landschap vermarkten
Landschapsfonds
Mooie bermen / graften
Toevoegen beplanting om percelen heen
Vergroenen van stedelijke gebieden
"Betaald" natuurbeheer (subsidiegelden goed uitzetten (positief))
flora & fauna meenemen in planvorming (dassen)
Gecentraliseerde bedrijventerreinen op provinciaal niveau → behoud van natuurwaarden
Combinatie natuur - bedrijf (agrarische ondernemer)
Goede afweging natuur/landschap vs. bouwland
Monumentale bomen particulieren belonen, tegemoet komen
Mooie bermen / graften
Minder' aan natuur terug geven (akkerbouw = open landschap (zicht))
Natuur + landbouw + toerisme elkaar laten versterken = evenwichtig te laten gebeuren!
Natuurbehoud
Natuur beherende instanties met elkaar afstemmen

Bedreiging

Wie onderhoudt het landschap? Agrariër: bedrijfsvoering. Uitdaging om dan ook nog alle bomen en kleine landschapselementen te behouden/ onderhouden →lastig
Entree Cadier en Keer landelijk gebied
Groene landschapselementen weg, grote percelen versus landschapselementen
Herrie, geluid in het landschap
Grondleven / dynamiek in stand houden: "levende" grond
Grootschalig agrariër, kleinschalig landschap/ schaalvergroting landbouw
Klimaat risico door verandering landschap

Mountainbikeroute, bescherm landschap
Kleinschalig landschap onder druk, rol ondernemer
Minder aan natuur terug geven (akkerbouw = open landschap (zicht)
Rommel onderhoud van het landschap maar ook van wandelpaden en beken
Maatwerk (nu te weinig) bijv. maaien op verkeerde moment
Afval / verrommeling
Beheer natuur
Natuurgebied beter beschermen (waakzaamheid)
Overlast rommel in de natuur
Respect voor de natuur (het gebrek eraan!)
Voorkomen dat alles maakbaar is (ruimte voor natuur)
Voorzichtig met groen

2. Landbouw

Kans

Agrariër in een concurrerende positie brengen	
	Agrarische sector en toerisme beter laten samenwerken → economie versterken
Bedrijf aanpassen aan landschap	
Boeren financieel tegemoet komen bij landschapsonderhoud	
Boerenschuren inpasbaar	
Boerenbedrijf in stand houden + diversiteit	
Clustering bedrijven/ Faciliteren grote loodsen industrieterrein/ Gecentraliseerde bedrijventerreinen op provinciaal niveau → behoud van natuurwaarden	
Duidelijk maken waar de melk vandaan komt!	
Combinatie natuur - bedrijf (agrarische ondernemer)	
Interactie bebouwd gebied - landbouw	
Kleinschalige landbouw stimuleren, biologisch, korte ketens	
Landschap: samenwerking met agrariërs	
MET de boeren praten, i.p.v. OVER de boeren	
Voorlichting scholen, uitleg boeren bedrijvigheid	
Natuur + landbouw + toerisme elkaar laten versterken = evenwichtig te laten gebeuren!	
Provincie + rijk moeten landbouw stimuleren	
Minder aan natuur teruggeven (akkerbouw = open landschap (zicht)	
Waterschap heeft grote inbreng en grip op boerenbedrijf	
Goede landbouwgrond	
Korte ketens, streekproducten Regionale oplossingen circulair aanpakken (afval, voedsel) Platform voor streekproducten/ propaganda voor streekproducten/ streekproductenmarkt	

Bedreiging

Agrariër: hoge kosten bedrijfsvoering. Uitdaging om dan ook nog alle bomen en kleine landschapselementen behouden/ onderhouden →lastig / Boer onderhoudt landschap (dubbele baan)
Agrarisch bedrijf behouden
Grootschalig agrariër, kleinschalig landschap
Boer meer ruimte (landschap)
Fruitteelt verdwijnt, economisch model niet houdbaar
Geen uitbreiding bedrijventerreinen t.k.v. agrarische gronden
Löss grond gevoelig
Opruimopgave landbouwlocaties
Recreatie + toerisme belangrijker dan landbouw
Terugloop agrarische sector/ Boeren gaan verdwijnen
Veel kritiek op landbouw → burger moet de landbouw minder aanvallen
Vrijkomende agrarische bebouwing: niet alles toelaten herbestemming
Grondleven / dynamiek in stand houden: "levende" grond

3. Toerisme en recreatie

Kans

"Recreatie, stilte, rust"
Afstemmen evenementen (controle, afval)
Agrarische sector en toerisme beter laten samenwerken → economie versterken
Inzetten inkomsten toerisme ten behoeve van landschap
Benutten paardenhouderij sport evenement
Borden maken "wij zijn trots op dit gebied"
De mooie uitzichten beschermen
Dagrecreatie uit omgeving
Entree Cadier en Keer landelijk gebied
Evenementen op elkaar afstemmen
Compenseren toerisme aan bewoners
Natuur + landbouw + toerisme elkaar laten versterken = evenwichtig te laten gebeuren
Recreatie kleinschalig voor de lokale bewoners. Wandelen, fietsen, in goede verhouding met landschap
Recreatieve fietsroutes -voorzieningen verbeteren
Reguleren evenementen en recreatief gebruik buitengebied

Toerisme: verspreiden over het gehele gebied
Goed stroomlijnen toerisme (druk, toename bevolking)
Wel de keuze maken dat bijv. een locatie als FunValley, een dergelijk "recreatiepark" ook kan bijv. op het plateau. Echter wel in het landschap passend qua schaal en functie, of bestaande bebouwing

Bedreiging

Genoeg toerisme vs. Druk buitengebied
Intensief toerisme zorgt voor vervuiling
Kanaliseren toerisme
Nee, durven zeggen (recreatie, industrie, bebouwing)
Niet te veel kampeerboerderijen
Toeristische druk
Te veel evenementen zorgt voor te veel druk

4. Wonen

Kans

Beleid voor bescherming kernen
Anders wonen
Behoud kwalitatieve bebouwing
I.p.v. denken aan nieuwbouw, kijk naar verbouwen van bestaande bouw in de kern
Met bestemming 'monument' mag meer → trek dit breder dan deze bestemming
Minder mountainbiken
Mensen willen hier wonen
Oplossing agrarisch verkeer: het kan maar vraagt iets
Hangjongeren / ontmoetingsplek?
Compenseren toerisme aan bewoners
Bewegen inzetten als middel/ Jeugd mee naar buiten nemen
Meer begrip voor lokale bewoners
Bij grotere bestuursindeling → kernen zelfredzaam maken om eigenheid te beschermen
Participatie in de kernen
Meegaan met de tijd: nieuwe tradities

Cittaslow
Nieuwe generatie trots maken/ verenigingsklimaat
Parkeren buiten de kern
Voorkeursroute/ meer differentiatie verkeersstromen. Aandacht voor landbouwverkeer

Bedreiging

Afval / verrommeling/ Afvalstorten → taak voor gemeente
Verstoring rust/ gezondheid
Geen gerichte actie overtreders
Leefbaarheid behouden
Overlast mens/voertuig (motoren, wielrenners, loslopende honden, mountainbikes)
Rust en ruimte onder druk
Veiligheid/ dumping
Leegstand
Woningen verouderd voor de doelgroep
Wonen: geen ha opofferen
Balans autoverkeer
vliegverkeer
Bereikbaarheid